

Specijalno izvješće

**o pojavnim oblicima, mehanizmima
zaštite i prevencije od nasilja u obitelji
u Bosni i Hercegovini**

Banja Luka, studeni 2025. godine

**SPECIJALNO IZVJEŠĆE O POJAVNIM OBLICIMA, MEHANIZMIMA
ZAŠTITE I PREVENCIJE OD NASILJA U OBITELJI U BOSNI I
HERCEGOVINI**

Banja Luka, studeni 2025. godine

Autori Izvješća Ombudsmani BiH:

- Nives Jukić dipl. iur.
- Dr. Nevenko Vranješ
- Dr. Jasminka Džumhur

Radna skupina:

- Nives Jukić dipl. iur, koordinatorica Radne skupine
- Dr. Predrag Raosavljević, pomoćnik ombudsmana BiH, šef Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije
- Vanja Burić, pomoćnica ombudsmana BiH, šefica Odjela za preventivni mehanizam
- Mr. sc. Hajrija Adžamija, stručna savjetnica u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije
- Mirjana Štulić, stručna suradnica u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije

Tehnička potpora:

- Dragan Perić, šef Odjela za informacijske tehnologije

SADRŽAJ

I UVOD.....	5
II PRAVNI OKVIR.....	6
III REZULTATI ISTRAŽIVANJA.....	14
IV ŽALBE ZAPRIMLJENE U INSTITUCIJI OMBUDSMANA KOJE SU SE ODNOSILE NA NASILJE U OBITELJI	36
V NALAZ I MIŠLJENJE OMBUDSMANA ZA LJUDSKA PRAVA.....	42
ANEKS I - UPITNICI.....	50
ANEKS II – TABLERNI PRIKAZ VSTV-A PREMA PITANJIMA IZ UPITNIKA.....	53
SAŽETAK.....	56

I UVOD

Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine uspostavljena je s ciljem promoviranja dobre uprave i vladavine prava, te zaštite prava i sloboda fizičkih i pravnih osoba i centralni je mehanizam za zaštitu od svih oblika diskriminacije. Zakonom o ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine u članku 32 određeno je da Ombudsmeni mogu reagirati u slučaju kada osnovano sumnjaju da način na koji su primijenjeni zakoni i međunarodni dokumenti o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda vodi nepravničnim rezultatima, a Zakonom o zabrani diskriminacije u članku 7, stavak (2), točka K predviđeno je da Ombudsmeni prate zakonodavstvo i daju savjete zakonodavnim i izvršnim tijelima.

Kako bi odgovorila na učestale napade na osobe ženskog spola u okviru obiteljske zajednice, Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Institucija ombudsmana) je pristupila izradi Specijalnog izvješća o pojavnim oblicima, mehanizmima zaštite i prevencije od nasilja u obitelji u Bosni i Hercegovini.

Cilj ovog Izvješća je osigurati razumijevanje problema i pitanja vezanih za položaj osoba izloženih nasilju u obitelji u Bosni i Hercegovini, kao jednog od preduvjeta za osiguranje prava svakoga, a posebno žena, na socijalnu, pravnu i ekonomsku skrb, te doprinijeti općem poboljšanju prava svih osoba da žive slobodno od nasilja, kao i poboljšanju ljudskih prava i sloboda. Izvješće treba osigurati identificiranje ključnih smjerova za institucionalno djelovanje s ciljem rješavanja uočenih problema u ovoj oblasti.

Institucija ombudsmana je prigodom izrade ovog Izvješća uzela u obzir međunarodne standarde za zaštitu ljudskih prava koji reguliraju prava zaštite od nasilja i socijalne sigurnosti, ali prevashodno međunarodne standarde kojima je regulirana zabrana diskriminacije temeljem spola, te Zakon o zabrani diskriminacije, Zakon o ravnopravnosti spolova i Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Izvješće se fokusira na nasilje nad ženama u obitelji, s obzirom na to da rodno zasnovano nasilje može podrazumijevati širok spektar pojmova i oblasti i postoji opasnost da bude preširoko postavljen zadatak sa malim konkretnim doprinosom.

Prije svega obrađen je važeći **zakonodavni okvir** i analizirano pitanje njegove usklađenosti sa Istanbulskom konvencijom i ostalim međunarodnim dokumentima. Tom prigodom razmotreno je pitanje koliko je zadovoljavajuća trenutna zakonska regulacija zbog posljednjih učestalih slučajeva femicida. Autori Izvješća vodili su računa o činjenici da s tim u svezi postoje u javnom diskursu, ali i među pravnim stručnjacima, različita stajališta da li je ili nije dovoljno zakonski regulirana ova problematika, te da se potrebno u svezi sa tim pitanjem očitovati u ovom Izvješću.

Nadalje je Izvješćem istražena **praksa**, odnosno primjena trenutno važeće zakonske regulative, pa su s tim u svezi prikupljene relevantne informacije od nadležnih tijela.

U Izvješću je također predstavljena analiza **sustavnih mjera** usmjerenih na otklanjanje socijalne nesigurnosti žrtava nasilja u obitelji, a u cilju intersekcionalne suradnje, nadležna tijela su

kontaktirana putem **upitnika**: Ministarstva unutarnjih poslova svih razina vlasti, Visoki sudbeni i tužiteljski savjet, kao i nevladine organizacije. Tekst upitnika je u sastavu ovog Izvješća.

Referentno razdoblje za koji se provodi istraživanje je od 01.01.2023. godine do 30.06.2024. godine, kao reprezentativan uzorak temeljem kojeg se mogu izvući zakonitosti u postupanju javnih tijela.

II PRAVNI OKVIR

1) MEĐUNARODNI STANDARDI I MEĐUNARODNE OBVEZE BIH

Bosna i Hercegovina je, kao članica Ujedinjenih naroda, Vijeća Europe i država potpisnica brojnih međunarodnih konvencija o ljudskim pravima, prihvatila niz obveza koje se odnose na zaštitu ljudskih prava i sloboda. Posebice značajno mjesto u tom okviru zauzimaju međunarodni instrumenti usmjereni na borbu protiv rodno zasnovanog nasilja i nasilja u obitelji, uključujući Konvenciju o eliminiranju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)¹, Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija)² Konvenciju o pravima djeteta³, Europsku konvenciju o ljudskim pravima⁴, kao i druge dokumente Ujedinjenih naroda i Europske unije.

Ovi instrumenti predstavljaju polazni temelj za izgradnju domaćeg zakonodavnog i institucionalnog okvira u Bosni i Hercegovini, te obvezuju državu da osigura prevenciju, zaštitu žrtava, procesuiranje počinitelja i uspostavljanje integriranih politika sukladno s međunarodnim standardima. Ustav Bosne i Hercegovine propisuje da se Europska konvencija o ljudskim pravima primjenjuje neposredno i ima prioritet nad zakonima, čime se potvrđuje da međunarodni standardi imaju karakter pravno obvezujućih pravila za sve institucije u državi. Time se postavlja i okvir tzv. standarda dužne pozornosti, prema kojem država mora spriječiti nasilje, provesti istragu, procesuirati počinitelje i obezbijediti zaštitu i reparaciju žrtvama⁵. Ovaj standard u sebi već nosi četiri ključne dimenzije - prevenciju, zaštitu, procesuiranje i integrirane politike (4P), koje se provlače kroz sve međunarodne i domaće obveze.

Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena – CEDAW

CEDAW predstavlja ključni međunarodnopravni instrument u borbi protiv diskriminacije žena, sa ciljem eliminacije svih oblika diskriminacije u javnom i privatnom životu. Konvencija je sastavni dio Ustava BiH (Aneks I), čime se primjenjuje direktno i ima prioritet nad domaćim zakonima⁶. Bosna i Hercegovina se obvezala da eliminira diskriminaciju žena u svim oblastima javnog i privatnog života, te da osigura jednaka prava žena i muškaraca.

¹ Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), UN, 1979; Aneks I Ustava BiH.

² Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija), 2011, ratificirana u BiH 2013.

³ Konvencija o pravima djeteta, UN, 1989, ratificirana u BiH 1993.

⁴ Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Rim, 1950; Aneks I Ustava BiH.

⁵ Standard dužne pozornosti (due diligence), razvijen kroz praksu CEDAW Komiteta i Specijalnih izvjestitelja UN-a o nasilju nad ženama

⁶ Konvencija o eliminiranju svih oblika diskriminacije žena – UN, 1979; Aneks I Ustava BiH

Opcioni protokol uz CEDAW dodatno jača nadzorne mehanizme dajući Komitetu za eliminaciju diskriminacije žena ovlasti da prima individualne i skupne pritužbe, te da provodi istrage o ozbiljnim ili sustavnim kršenjima prava. Ratifikacijom Protokola, BiH je preuzela obvezu da prizna nadležnost Komiteta i da postupa po njegovim zaključnim preporukama⁷.

BiH je obvezna redovito podnositi periodična izvješća CEDAW Komitetu o implementaciji Konvencije⁸. Uz izvješća vlasti, predviđena je i mogućnost da nevladine organizacije dostavljaju tzv. „izvješća iz sjene“. Ova praksa omogućava Komitetu da sagleda stvarno stanje i izvan zvaničnih izvješća vlasti.

Temeljem Šestog periodičnog izvješća BiH, razmatranog 2019. godine u Ženevi, Komitet je dao Zaključne napomene sa preporukama za unapređenje položaja žena⁹. U zaključcima je pohvaljen napredak, ali je istaknuta zabrinutost zbog nedovoljnog poznavanja Konvencije i njenog Opcionog protokola, te je preporučeno da BiH poveća napore u edukaciji dužnosnika, pravosuđa i šire javnosti.

Komitet je posebno naglasio obvezu BiH da izmijeni zakonodavstvo i uvrsti sveobuhvatnu definiciju diskriminacije žena koja uključuje direktnu, indirektnu i višestruku diskriminaciju¹⁰. Također je istaknuta obveza države da osigura učinkovitu zaštitu od rodno zasnovanog nasilja, uključujući potporu žrtvama i osposobljavanje institucija¹¹.

Istanbulska konvencija

Istanbulska konvencija (Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji) predstavlja prvi međunarodni pravno obvezujući dokument koji se bavi prevencijom nasilja nad ženama i nasilja u obitelji¹². BiH ju je potpisala i ratificirala 2013. godine, a obvezala se da će sukladno s Konvencijom osigurati: prevenciju nasilja, provedbu istraga, kažnjavanje počinitelja i osiguranje reparacije žrtvama.

Za potrebe implementacije, BiH je 2015. usvojila Okvirnu strategiju za provedbu Konvencije (2015. - 2018.). Obveze BiH su i da redovito dostavlja izvješća tijelu za nadzor - GREVIO, te da provodi mjere koje ovo tijelo preporuča¹³.

Specifičnost Istanbulske konvencije je da nasilje nad ženama tretira kao uzrok i posljedicu rodne neravnopravnosti. BiH je ratifikacijom preuzela i odgovornost da osigura uvjete za provedbu obveza iz Konvencije i da snosi odgovornost ako propusti da spriječi i sankcionira nasilje¹⁴.

⁷ Opcioni protokol uz CEDAW - UN, 1999; BiH ratificirala 2002

⁸ Članak 18 CEDAW Konvencije - obveza podnošenja periodičnih izvješća svake četiri godine

⁹ CEDAW Komitet, Zaključne napomene na Šesto periodično izvješće BiH, CEDAW/C/BIH/CO/6, 2019

¹⁰ CEDAW Komitet, Opća preporuka br. 28 o članku 2 Konvencije, 2010

¹¹ CEDAW Komitet, Opća preporuka br. 35 o rodno zasnovanom nasilju nad ženama, 2017

¹² (Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, 2011; BiH ratificirala 2013

¹³ GREVIO, Izvješće o implementaciji Istanbulske konvencije u BiH, 2020

¹⁴ GREVIO, Izvješće o implementaciji Istanbulske konvencije u BiH, 2020

GREVIO (polazni) postupak procjene

GREVIO je objavio izvješće za Bosnu i Hercegovinu¹⁵ za koje se ističe da je rezultat prve (početne) procedure procjene koja je provedena u odnosu na Bosnu i Hercegovinu¹⁶, da u potpunosti pokriva Istanbulsku konvenciju i na taj način daje ocjenu stupnja usklađenosti zakonodavstva Bosne i Hercegovine i prakse u svim oblastima Konvencije. Nadalje se ističe da u svjetlu djelokruga Konvencije - kako je navedeno u članku 2, stavak 1 - početna procjena se fokusira na mjere poduzete u svezi sa „svim oblicima nasilja nad ženama, uključujući nasilje u obitelji, koje pogađa žene nerazmjerno u odnosu na muškarce“ i da se izraz „žrtva“, kako se koristi u ovom izvješću, odnosi na ženu ili djevojčicu žrtvu. Na osnovi procjene, Izvješćem se predlažu mjere za unapređenje implementacije Konvencije i to kroz zaključne napomene¹⁷ te prijedloge i sugestije¹⁸

Pekinška deklaracija i Platforma za akciju

Pekinška deklaracija i Platforma za akciju¹⁹ definiraju strateške ciljeve i mjere za uklanjanje prepreka punoj participaciji žena u društvu²⁰. BiH se obvezala na političkoj razini da uklanja prepreke za participaciju žena i da primjenjuje *gender mainstreaming* u svim politikama.

Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom

BiH je 2010. ratificirala UN Konvenciju o pravima osoba sa invaliditetom²¹. Članak 6 Konvencije prepoznaje višestruku diskriminaciju žena i djevojčica sa invaliditetom. Time je BiH preuzela

¹⁵ GREVIO izvješće dostupno na <https://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2023/02/GREVIO-IZVJESTAJ-bosanski-jezik.pdf>

¹⁶ Prva (početna) procedura procjene sastoji se od nekoliko koraka, a putem svakog od njih GREVIO prikuplja ključne informacije na kojima će temeljiti svoje izvješće. Provede se kao proces povjerljivog dijaloga s ciljem davanja prijedloga i sugestija specifičnih za državu kako bi se postiglo poboljšanje u kontekstu države članice koja je pod nadzorom. Ovo uključuje sljedeće: • Dostavljanje izvješća od strane države, koje je pripremljeno na osnovi GREVIO osnovnog upitnika (državno izvješće); • Evaluacioni posjet zemlji radi upoznavanja sa predstavnicima vlasti i nevladinih organizacija u ovoj oblasti; • Komentare od strane države u odnosu na nacrt GREVIO izvješća; • Objavljivanje GREVIO izvješća nakon njegovog usvajanja zajedno sa svim komentarima dostavljenim od strane države. Pored toga, GREVIO također prikuplja informacije od raznih drugih izvora, uključujući nevladine organizacije (NVO), druge pripadnike civilnog društva, državne institucije za ljudska prava i tijela Vijeća Europe (Parlamentarnu skupštinu, komesara za ljudska prava i druge stalna tijela) kao i druga međunarodna tijela. U sklopu evaluacije države, GREVIO je, između ostalih NVO, primio doprinose u pisanoj formi od fondacije Udružene žene iz Banja Luke i „Medica“ iz Zenice. Državno izvješće i pisani podnesci dostavljeni od strane civilnog društva su objavljeni i dostupni na zvaničnoj web stranici Istanbulske konvencije. Analiza, sugestije i prijedlozi u ovom prvom polaznom izvješću o procjeni su sačinjeni pod isključivom odgovornošću skupine GREVIO. Izvješće prikazuje situaciju kakvu je vidjela delegacija GREVIO-a tijekom evaluacijske posjete Bosni i Hercegovini. Tamo gdje je moguće, značajno zakonodavstvo i razvoj politike do 23.06.2022. godine također su uzeti u obzir. Sukladno sa Konvencijom, članice podnose izvješća skupine GREVIO svojim nacionalnim parlamentima (članak 70, stavak 2). GREVIO traži od nacionalnih vlasti da ovo izvješće prevedu na svoje službene jezike kako bi osigurali da se izvješće distribuiraju široj publici, a ne samo relevantnim državnim institucijama na svim razinama (nacionalnom, regionalnom i lokalnom), a posebno vladama, ministarstvima i pravosuđu, kao i nevladinim organizacijama i drugim organizacijama civilnog društva koje rade u oblasti nasilja nad ženama

¹⁷ <https://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2023/02/GREVIO-IZVJESTAJ-bosanski-jezik.pdf>, str. 117 i 118

¹⁸ Prilog I Spisak prijedloga i sugestija od strane skupine GREVIO, str. 119 - 135

¹⁹ Pekinška deklaracija i Platforma za akciju, usvojena na Četvrtoj svjetskoj konferenciji o ženama, Beijing, 15. rujana 1995, UN Doc. A/CONF.177/20/Rev.1.

²⁰ Četvrta svjetska konferencija o ženama, Pekinška deklaracija i Platforma za akciju, 1995.

²¹ Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom, UN, 2006; BiH ratificirala 2010.

obvezu da poduzme sve odgovarajuće mjere radi potpunog i ravnopravnog uživanja svih ljudskih prava i temeljnih sloboda za ovu posebno ranjivu skupinu.

Direktiva EU 2024/1385

Europski parlament je 2024. usvojio Direktivu o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji²². Kao država kandidat za članstvo u EU, BiH ima obvezu da svoje zakonodavstvo usklađuje s ovom Direktivom, uvodeći jedinstvene preventivne, zaštitne i sankcionirajuće mjere.

U kontekstu usklađivanja s Direktivom (EU) 2024... o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji²³ Bosna i Hercegovina će morati osigurati sustavno jačanje mehanizama za prevenciju, zaštitu i sankcioniranje rodno zasnovanog nasilja. Posebno značajnu ulogu u implementaciji obveza iz Direktive ima tijelo za jednakost, koje u Bosni i Hercegovini obavlja Institucija ombudsmana za ljudska prava BiH. Kao neovisni mehanizam za zaštitu od diskriminacije i promoviranje jednakosti, ovo tijelo ima mandat da:

- prati i procjenjuje usklađenost zakonodavstva i prakse sa standardima EU u oblasti rodne ravnopravnosti i zaštite od nasilja;
- pruža pomoć i potporu žrtvama u ostvarivanju njihovih prava, uključujući informiranje, savjetovanje i upućivanje nadležnim institucijama;
- surađuje s pravosudnim, policijskim i socijalnim tijelima, kao i s nevladinim organizacijama i međunarodnim partnerima;
- izdaje preporuke, mišljenja i izvješća o pojavama rodno zasnovane diskriminacije i nasilja
- promovira edukaciju i podiže svijest javnosti o pravu na zaštitu od svih oblika nasilja i rodne neravnopravnosti.

Na taj način, Institucija ombudsmana za ljudska prava BiH kao tijelo za jednakost ima ključnu ulogu u primjeni principa iz Direktive.

2) PRAVNI OKVIR BOSNE I HERCEGOVINE

Ustavni okvir

Ustav Bosne i Hercegovine²⁴ svojim odredbama normira da će Bosna i Hercegovina i oba entiteta osigurati najvišu razinu međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda²⁵. Ustavom BiH je propisano da se prava i slobode predviđene Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i njezinim protokolima direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini i imaju prioritet nad svim drugim zakonima²⁶. Zabrana diskriminacije je propisana u članku 2, stavak 4, gdje se navodi da je uživanje prava i sloboda predviđenih u članku 2 ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovog Ustava osigurano svim osobama u BiH bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi kao što su spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, povezanost s nacionalnom manjinom, imovina,

²² Direktiva (EU) 2024/1385 Europskog parlamenta i Vijeća o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji

²³ Direktiva (EU) 2024/... Europskog parlamenta i Vijeća o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, usvojena 2024. godine,

²⁴ Ustav Bosne i Hercegovine, Aneks IV Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini

²⁵ Ustav BiH, čl. 2, st. 1

²⁶ Ustav BiH, čl. 2, st. 2

rođenje ili drugi status²⁷. Međunarodni dokumenti navedeni u Aneksu I Ustava direktno se primjenjuju.

Ustav Federacije BiH²⁸ u poglavlju II - Ljudska prava i temeljne slobode, u članku 2 propisuje da će Federacija BiH osigurati primjenu najviše razine međunarodno priznatih prava i sloboda utvrđenih u aktima navedenim u Aneksu, te navodi da sve osobe na teritoriju FBiH uživaju pravo na zabranu svake diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, spolu, jeziku, religiji ili vjerovanju, političkim ili drugim uvjerenjima, nacionalnom i socijalnom podrijetlu²⁹.

Ustav Republike Srpske³⁰ propisuje da su građani Republike ravnopravni u slobodama, pravima i dužnostima, jednaki pred zakonom i uživaju istu pravnu zaštitu bez obzira na rasu, spol, jezik, nacionalnu pripadnost, vjeroispovijest, socijalno podrijetlo, rođenje, obrazovanje, imovinsko stanje, političko i drugo uvjerenje, društveni položaj ili drugo osobno svojstvo³¹. Također je propisano da obitelj, majka i dijete imaju posebnu skrb, a da se brak i odnosi u braku i obitelji uređuju zakonom³².

Statutom Brčko distrikta BiH³³ propisano je da svi stanovnici Distrikta uživaju jednaka prava i slobode bez diskriminacije po bilo kojem osnovu, uključujući spol, rasu, jezik, vjeru, političko uvjerenje, etničku i nacionalnu pripadnost, socijalno podrijetlo ili drugo osobno svojstvo. Distrikt je obavezan osigurati primjenu međunarodnih standarda zaštite ljudskih prava³⁴.

Zakonodavni okvir na razini Bosne i Hercegovine

Zakonom o ravnopravnosti spolova uređuje se, promiče i štiti ravnopravnost spolova, jamče jednake mogućnosti i ravnopravan tretman svih osoba, bez obzira na spol, u javnoj i privatnoj društvenoj sferi, te se uređuje zaštita od diskriminacije po osnovi spola³⁵. Diskriminacija po osnovi spola postoji ako je osoba ili skupina osoba stavljena u nepovoljniji položaj po osnovi spola. Zakon utvrđuje da diskriminacija na osnovi spola može biti: direktna, indirektna, uznemiravanje, seksualno uznemiravanje, poticanje na diskriminaciju i nasilje temeljem spola³⁶.

Zakon definira nasilje na osnovi spola kao svako djelovanje kojim se nanosi ili može biti nanijeta fizička, psihička, seksualna ili ekonomska šteta ili patnja, kao i prijetnja takvim djelovanjem koje sputava osobu ili skupinu osoba da uživa u svojim ljudskim pravima i slobodama u javnoj i

²⁷ Ustav BiH, čl. 2, st. 4

²⁸ Ustav Federacije BiH, „Službene novine FBiH“, br. 1/94, 13/97 – Amandmani I–XIII, 16/02 – Amandmani XIV–XXV, 22/02 – Amandmani XXVI–XXXI, 52/02 – Amandmani XXXII–XL, 60/02 – Amandmani XLI–XLII, 18/03 – Amandmani XLIII–XLV, 63/03 – Amandmani XLVI–XLVIII, 9/04 – Amandman XLIX, 20/04 – Amandman L, 33/04 – Amandman LI, 71/05 – Amandman LII, 72/05 – Amandman LIII, 88/08 – Amandman LIV, 32/09 – Amandman LV, 77/09 – Amandman LVI, 26/10 – Amandman LVII, 72/10 – Amandman LVIII, 8/11 – Amandman LIX, 59/14 – Amandman LX, 60/14 – Amandman LXI, 13/21 – Amandman LXII

²⁹ Ustav FBiH, čl. 2, st. 1, točka d

³⁰ Ustav Republike Srpske, („Službeni glasnik RS“, br. 21/92, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 28/96, 29/96, 8/97, 11/98, 21/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05, 48/11, 67/20).

³¹ Ustav RS, čl. 10

³² Ustav RS, čl. 36

³³ Statut Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, („Službeni glasnik BD BiH“, br. 17/08 – prečišćeni tekst, 32/13, 2/18).

³⁴ Statut Brčko distrikta BiH, čl. 14

³⁵ Zakon o ravnopravnosti spolova BiH, „Službeni glasnik BiH“, br. 16/03, 102/09, čl. 1

³⁶ čl. 3 i 4

privatnoj sferi života³⁷. U stavku 3 precizira se da ovo uključuje, ali se ne ograničava, nasilje u obitelji ili domaćinstvu; nasilje u široj zajednici; nasilje koje počine ili toleriraju tijela vlasti i druga ovlaštena tijela i pojedinci; nasilje na osnovi spola u slučaju oružanih sukoba³⁸.

Nadležna tijela vlasti obvezna su poduzeti odgovarajuće mjere radi eliminacije i sprečavanja nasilja po osnovi spola, te osigurati instrumente zaštite, pomoći i naknade žrtvama³⁹.

Zakon predviđa i kaznenopravnu zaštitu, propisujući da će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina kazniti onaj tko po osnovi spola vrši nasilje, uznemiravanje ili seksualno uznemiravanje kojim se ugrožava mir, duševno zdravlje ili tjelesni integritet druge osobe⁴⁰.

Zakonom o zabrani diskriminacije⁴¹ uspostavljen je okvir za ostvarivanje jednakih prava i mogućnosti svim osobama, uređen sustav zaštite od diskriminacije i utvrđene odgovornosti zakonodavne, sudske i izvršne vlasti. Diskriminacija je definirana kao „*svako različito postupanje, uključujući svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti (...) na osnovi rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, invaliditeta, starosne dobi, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, veze s nacionalnom manjinom, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugoj udruzi, obrazovanja, društvenog položaja i spola, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, spolnih karakteristika, kao i svake druge okolnosti*“⁴².

Zakon prepoznaje direktnu i indirektnu diskriminaciju, posebne oblike diskriminacije (uznemiravanje, seksualno uznemiravanje, mobing, segregacija, izdavanje naloga, pomaganje u diskriminaciji, poticanje na diskriminaciju) i teže oblike diskriminacije (višestruka, produžena i ponovljena diskriminacija)⁴³.

Rodno zasnovano nasilje, prema ovom zakonu, smatra se oblikom diskriminacije na osnovi spola. Nasilje u obitelji, imajući u vidu statističke pokazatelje i činjenicu da su žene najčešće žrtve, također se smatra oblikom diskriminacije⁴⁴.

Prema članku 6 Zakona o zabrani diskriminacije, zabrana diskriminacije obuhvaća postupanje svih javnih tijela na razini države, entiteta, Brčko distrikta BiH, županija i općinskih institucija i tijela, kao i svih pravnih i fizičkih osoba, u svim oblastima života.

Zakonodavstvo na razini Federacije BiH

U cilju jačanja sustava zaštite od nasilja u obitelji i nasilja prema ženama, početkom 2025. godine u Federaciji Bosne i Hercegovine donesen je novi Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji i nasilja prema ženama, objavljen u „*Službenim novinama Federacije BiH*“, broj 19/25. Ovaj zakon ima karakter *lex specialis*, kojim se na sveobuhvatan način uređuje zaštita žrtava nasilja, obveze

³⁷ čl. 6, st. 2

³⁸ čl. 6, st. 3

³⁹ čl. 6, st. 4

⁴⁰ čl. 29

⁴¹ Zakon o zabrani diskriminacije BiH, „Službeni glasnik BiH“, br. 59/09, 66/16

⁴² čl. 2, st. 1

⁴³ čl. 3–5

⁴⁴ čl. 6

nadležnih tijela i institucija, nadležnosti nevladinog sektora, kao i suradnja svih subjekata uključenih u sustav zaštite.

Posebno je značajno što je donošenjem ovog zakona Federacija BiH djelomično uskladila Direktivu (EU) 2024/1385 o suzbijanju nasilja prema ženama i nasilja u obitelji⁴⁵, kao i preporuke Komiteta država potpisnica Istanbulske konvencije⁴⁶. Time je potvrđena obveza Bosne i Hercegovine da svoje zakonodavstvo usklađuje s europskim standardima i međunarodnim obvezama u ovoj oblasti.

Novi zakon donosi niz važnih novina u odnosu na ranija zakonska rješenja. Prvi put je uveden pojam „nasilje prema ženama“, koji se definira kao oblik diskriminacije i kršenja ljudskih prava⁴⁷. Lista radnji koje predstavljaju nasilje značajno je proširena, pa pored dosadašnjih oblika nasilja sada obuhvaća i seksualno nasilje, zlostavljanje, uznemiravanje i iskorištavanje člana obitelji⁴⁸. Istodobno, zakon je izričito odredio da se prijetnje nasiljem smatraju samostalnim oblikom nasilja⁴⁹. Posebnu pozornost zakon posvećuje žurnim mjerama zaštite, koje nadležna policijska tijela izriču odmah na mjestu događaja i koje mogu trajati do 48 sati⁵⁰. Time se osigurava žurno i učinkovito reagiranje u situacijama kada postoji neposredna opasnost po žrtvu. Također, prvi put se uvodi mogućnost primjene elektroničkog nadzora kod izvršenja mjera udaljenja iz stana i zabrane približavanja⁵¹, što predstavlja značajno unapređenje mehanizama kontrole i zaštite.

Dodatna novina je obvezna procjena rizika koju su dužni izvršiti policija i drugi subjekti skrbi prigodom svake prijave nasilja, s posebnim naglaskom na rizik od smrtnosti, ozbiljnost situacije i mogućnosti ponavljanja nasilja⁵². Na taj način se omogućava pravodobno donošenje odluka i bolje upravljanje slučajevima nasilja. Nadalje, zakon predviđa uspostavljanje SOS linije dostupne 24 sata dnevno na cijelom teritoriju Federacije, koja se financira iz proračuna Federacije i koja žrtvama pruža besplatnu, povjerljivu i neposrednu potporu⁵³. U oblasti institucionalne skrbi, zakon detaljno uređuje djelovanje sigurnih kuća, definira minimalne standarde, uspostavlja centralni registar i precizira izvore financiranja⁵⁴ čime se jača održivost i kvaliteta pruženih usluga.

U domenu kaznenog prava, izmjenama Kaznenog zakona Federacije BiH⁵⁵ uveden je pojam *femicida* kao posebnog kaznenog djela⁵⁶. Za ubojstvo žene motivirano rodnom pripadnošću sada je predviđena kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora. Kao otežavajuće okolnosti propisane su situacije u kojima je žrtva bila prethodno zlostavljana, nalazila se u zavisnom odnosu prema počinitelju ili je djelo počinjeno u kontekstu rodne neravnopravnosti.

⁴⁵ Direktiva (EU) 2024/1385 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. svibnja 2024.

⁴⁶ Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, CETS No. 210, 2011

⁴⁷ članak 8, stavak 2 Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji i nasilja prema ženama, FBiH, 2025

⁴⁸ članak 9, stavak 1 istog Zakona

⁴⁹ članak 9, stavak 2 istog Zakona

⁵⁰ članci 22-24 istog Zakona

⁵¹ članci 27-29 istog Zakona

⁵² članak 21 istog Zakona

⁵³ članak 71 istog Zakona

⁵⁴ članci 56–65 istog Zakona

⁵⁵ Kazneni zakon Federacije BiH, „Službene novine FBiH“, br. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16, 75/17, 7/23

⁵⁶ Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona FBiH, usvojen u Domu naroda 17.6.2025

Istodobno, ukinuta je mogućnost otkupa kazni za najteža kaznena djela, uključujući nasilje u obitelji.

Dodatno, Obiteljski zakon Federacije BiH⁵⁷ zabranjuje nasilničko ponašanje bračnih i izvanbračnih partnera, kao i drugih članova obitelji. Nasilničko ponašanje u smislu ovog zakona definira se kao narušavanje fizičkog ili psihičkog integriteta, sukladno odredbama članka 4. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

Zaključno, donošenje novog Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji i nasilja prema ženama predstavlja značajan iskorak u pravcu usklađivanja domaćeg zakonodavstva s europskim standardima i međunarodnim obvezama. Proširene definicije nasilja, uvođenje žurnih mjera zaštite i elektroničkog nadzora, obvezna procjena rizika, SOS linija i centralni registar sigurnih kuća svjedoče o ozbiljnom pristupu Federacije BiH ovom pitanju. Posebno uvođenje femicida kao samostalnog kaznenog djela šalje jasnu poruku da nasilje prema ženama neće biti tolerirano, te da će država poduzimati odlučne mjere kako bi se zaštitila prava i sigurnost žena i djece.

Zakonodavstvo na razini Republike Srpske

Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji Republike Srpske⁵⁸ uređuje se zaštita od nasilja u obitelji ili obiteljskoj zajednici, definiraju se osobe koje se smatraju članovima obitelji, subjekti zaštite i postupak zaštite žrtava nasilja, osniva Savjet za borbu protiv nasilja u obitelji, te propisuju mjere za zaštitu žrtve⁵⁹. Osnovni cilj zakona jeste zaštita žrtava nasilja u obitelji sprečavanjem i suzbijanjem nasilja, kojim se krše ustavom i zakonima zajamčena temeljna ljudska prava i slobode⁶⁰.

Nasilje u obitelji, u smislu ovog zakona, obuhvaća fizičko, psihičko, seksualno i ekonomsko nasilje, uključujući prijetnje, uskraćivanje prava na ekonomsku neovisnost, ograničavanje slobode kretanja, nasilnu izoliranost i druge oblike uznemiravanja⁶¹. Zakonom je predviđeno donošenje žurnih mjera radi otklanjanja neposredne opasnosti po integritet žrtve, kao i zaštitnih mjera poput udaljavanja počinitelja iz stana ili zabrane približavanja⁶². Također je omogućeno zbrinjavanje žrtava u sigurnim kućama⁶³.

Kaznenim zakonikom Republike Srpske⁶⁴ propisano je kazneno djelo nasilja u obitelji ili obiteljskoj zajednici⁶⁵. Osnovni oblik se kažnjava novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine, dok su za teže oblike - ako je djelo učinjeno uporabom oružja, prema djetetu, ili je izazvalo tešku tjelesnu povredu ili smrt - predviđene kazne od šest mjeseci do pet godina, dvije do deset godina, odnosno tri do petnaest godina zatvora. Zakonik također poznaje i kazneno djelo proganjanja⁶⁶,

⁵⁷ Obiteljski zakon Federacije BiH, „Službene novine FBiH“, br. 35/05, 41/05, 31/14 i 93/22

⁵⁸ Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji Republike Srpske „Službeni glasnik RS“, br. 102/12, 108/13, 82/15, 84/19

⁵⁹ čl. 1

⁶⁰ čl. 2

⁶¹ čl. 6

⁶² čl. 20–23

⁶³ čl. 24

⁶⁴ Kazneni zakonik Republike Srpske „Službeni glasnik RS“, br. 64/17, 104/18, 15/21, 89/23

⁶⁵ čl. 190

⁶⁶ čl. 190a

kojim se sankcionira uporno i dugotrajno praćenje ili uspostavljanje neželjenih kontakata, a koje kod žrtve izaziva strah ili tjeskobu.

Obiteljskim zakonom Republike Srpske⁶⁷ utvrđena je zabrana nasilja u obitelji i pravo svakog člana obitelji na zaštitu od nasilja⁶⁸.

Zakonodavstvo na razini Brčko distrikta Bosne i Hercegovine

Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji Brčko distrikta BiH⁶⁹ uređena je zaštita od nasilja u obitelji, definiraju se članovi obitelji, subjekti zaštite i postupci zaštite žrtava. Zakon propisuje oblike nasilja kao što su prijetnje tjelesnom povredom, uskraćivanje sredstava za život, ekonomska dominacija, verbalni napadi, ograničavanje slobode komunikacije, uništavanje imovine, uhođenje i izazivanje straha⁷⁰. Propisane su i žurne mjere zaštite - udaljenje počinitelja nasilja iz stana ili zabrana približavanja - kao i smještaj žrtava u sigurnu kuću⁷¹.

Kaznenim zakonom Brčko distrikta BiH⁷² nasilje u obitelji je posebno kazneno djelo⁷³. Osnovni oblik se kažnjava novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine, dok se u slučaju uporabe oružja ili kada je djelo učinjeno pred djetetom kazna kreće od tri mjeseca do tri godine. Teže posljedice, poput teške tjelesne povrede ili smrti, povlače kaznu od jedne do pet godina, odnosno dvije do petnaest godina zatvora. Ako je žrtva prethodno bila zlostavljana, počinitelj se kažnjava kaznom od najmanje deset godina ili dugotrajnim zatvorom.

Obiteljskim zakonom Brčko distrikta BiH⁷⁴ propisano je da u obitelji nije dozvoljeno nasilničko ponašanje bračnih partnera ili bilo kojeg drugog člana obitelji, a da se pod nasilničkim ponašanjem smatra svako ponašanje koje ima obilježja kaznenog djela nasilja u obitelji⁷⁵.

III REZULTATI ISTRAŽIVANJA

U ovom dijelu Specijalnog izvješća prezentiraju se podaci istraživanja dobiveni od tijela nadležnih za zaštitu od nasilja u obitelji i to Ministarstva unutarnjih poslova Republike Srpske, Ministarstva unutarnjih poslova Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, županijskih ministarstava unutarnjih poslova, zatim podaci kojima raspolaže Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine a koji se odnose na rad nadležnih tužiteljstava i sudova, kao i podaci prikupljeni od organizacija i udruga koje se bave pitanjima zaštite od nasilja u obitelji. Istraživanje obuhvaća razdoblje od 01.01.2023. do 30.06.2024. godine. Upitnicima⁷⁶ upućenim nadležnim tijelima traženi su podaci za pomenuto referentno razdoblje koji se odnose na sve relevantne podatke vezane za nasilje u

⁶⁷Obiteljski zakon Republike Srpske „Službeni glasnik RS“, br. 54/02, 41/08, 63/14

⁶⁸ čl. 78

⁶⁹ Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji Brčko distrikta BiH „Službeni glasnik BD BiH“, br. 32/10, 3/13, 12/17

⁷⁰ čl. 4

⁷¹ čl. 7–11

⁷² Kazneni zakon Brčko distrikta BiH „Službeni glasnik BD BiH“, br. 10/03, 45/11, 26/16, 32/19, 3/23

⁷³ čl. 218

⁷⁴Obiteljski zakon Brčko distrikta BiH „Službeni glasnik BD BiH“, br. 23/07, 39/09, 28/19)

⁷⁵ čl. 94

⁷⁶ Aneks I izvještaja

obitelji. U upitnicima upućenim organizacijama i udrugama⁷⁷ koje se bave zaštitom od nasilja u obitelji tražena su mišljenja i iskustva sa kojima se sreću, a vezano za problematiku nasilja u obitelji.

1) NADLEŽNA POLICIJSKA TIJELA

Analizom pristiglih odgovora prezentiraju se statistički podaci o nasilju u obitelji, kao što je broj samih prijava, broj povučenih prijava, tko su najčešći podnositelji prijava, broj zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera kao i broj zaštitnih mjera, broj slučajeva nepostupanja po zaštitnim mjerama, broj smještaja u sigurnu kuću, broj osoba lišenih slobode i zadržavanja, broj pokrenutih prekršajnih postupaka, broj kao i spol policijskih djelatnika koji rade na referatima nasilja u obitelji, kao i broj informacija o specijaliziranim edukacijama o temi primjene zakona o zaštiti od nasilja u obitelji.

Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Srpske

Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Srpske⁷⁸ navodi da je u traženom referentnom razdoblju (01.01.2023. – 30.06.2024.) evidentiralo ukupno 1698 slučajeva nasilja u obitelji i to u 2023. godini 1193 slučaja, dok je u prvoj polovini 2024. godine evidentirano 505.

Broj kaznenih djela je ukupno 1484 od čega su u 2023. godini evidentirana 1034 slučaja, a u prvoj polovini 2024. godine 450.

Pripadnici Ministarstva unutarnjih poslova Republike Srpske ne raspolažu podacima o broju povučenih prijava, kao ni sa podacima tko su najčešći podnositelji prijava nasilja u obitelji. Broj predloženih zaštitnih mjera u referentnom razdoblju je 102, od kojih u 2023. godini 66, dok je u prvoj polovini 2024. godine evidentirano 36.

Vrste predloženih zaštitnih mjera su:

- a) udaljenje iz stana, kuće ili drugog stambenog prostora ukupno 16, u 2023. godini devet a u prvoj polovini 2024. godine sedam;
- b) zabrana približavanja žrtvi ukupno 38, u 2023. godini 27 a u prvoj polovini 2024. godine 11;
- c) zabrana uznemiravanja ili uhođenja žrtve ukupno 14, u 2023. godini osam, a u prvoj polovini 2024. godine šest;
- d) obvezan psihosocijalni tretman ukupno osam, u 2023. godini šest, a u prvoj polovini 2024. godine dva;
- e) obvezno liječenje od zavisnosti ukupno 26, u 2023. godini 16, a u prvoj polovini 2024. godine deset.

Broj provedenih zaštitnih mjera u referentnom razdoblju je 67, od kojih u 2023. godini 41, a u prvoj polovini 2024. godine 26.

Vrste provedenih zaštitnih mjera:

⁷⁷ Aneks I izvještaja

⁷⁸ SM-1-052-3850/24 od 17.10.2024. godine

- a) udaljenje iz stana, kuće ili drugog stambenog prostora ukupno 13, u 2023. godini osam a u prvoj polovini 2024. godine pet;
- b) zabrana približavanja žrtvi ukupno 30, u 2023. godini 21 a u prvoj polovini 2024. godine devet;
- c) zabrana uznemiravanja ili uhođenja žrtve ukupno osam, u 2023. godini tri, a u prvoj polovini 2024. godine pet;
- d) obvezan psihosocijalni tretman ukupno tri, u 2023. godini dva, a u prvoj polovini 2024. godine jedan;
- e) obvezno liječenje od zavisnosti ukupno 13, u 2023. godini sedam, a u prvoj polovini 2024. godine šest.

Broj osoba smještenih u sigurnu kuću je 31, od kojih je u 2023. godini evidentirano 22, a u prvoj polovini 2024. godine osam.

Broj osoba lišenih slobode zbog postojanja osnova sumnje da su počinile nasilje u obitelji je 1148, od kojih u 2023. godini 781, a u prvoj polovini 2024. godine 367.

Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Srpske navodi da nije evidentirano nijedno pokretanje prekršajnog postupka protiv osoba koja nisu izvršile obvezu prijavljivanja radnji nasilja u obitelji.

Veliki broj stručno osposobljenih policijskih djelatnika postupa u slučaju nasilja u obitelji, i Uprava za policijsko obrazovanje Ministarstva unutarnjih poslova Republike Srpske, kao kontinuiranu aktivnost, realizira specijalističke obuke za rad na predmetima nasilja u obitelji - do sada su ukupno certificirana 223 policijska djelatnika, od kojih 183 muškog i 40 ženskog spola.

U referentnom razdoblju Uprava za policijsko obrazovanje realizirala je pet specijalističkih obuka za rad na predmetima nasilja u obitelji za policijske djelatnike Policijskih uprava Foča, Mrkonjić Grad, Doboje, Istočno Sarajevo i Banja Luka, i tom prigodom su certificirana 74 policijska djelatnika od čega 60 muškog i 14 ženskog spola.

Pored navedene specijalističke obuke, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Srpske učestvuje u realiziranju OSCE projekta pod nazivom “Jačanje kapaciteta kaznenog pravosuđa za borbu protiv rodno zasnovanog nasilja u Jugoistočnoj Europi”.

U okviru projektnih aktivnosti razvijen je suvremeni jedinstveni plan i program koji se realizira u zemljama u kojima se provodi projekat (Srbija, Crna Gora, Sjeverna Makedonija, Albanija i Bosna i Hercegovina).

U Bosni i Hercegovini realizirana je, 2023. godine u Sarajevu, “Obuka za rodno osjetljivo policijsko postupanje u predmetima nasilja nad ženama i djevojčicama” - obuci je prisustvovalo 13 policijskih djelatnika, od toga devet muškog i četiri ženskog spola. Predviđeno je da svi predstavnici policijskih uprava koji su prošli pomenutu obuku, pohađaju i obuku za instruktore za rodno osjetljivi policijski rad u predmetima nasilja nad ženama i djevojčicama. U svezi s tim Uprava za policijsko obrazovanje, u suradnji sa OSCE misijom u Bosni i Hercegovini realizirala je “Specijalističku obuku za rodno osjetljivi policijski rad u predmetima nasilja nad ženama i

djevojčicama“ za 10 policijskih djelatnika (iz svake policijske uprave po jedan) i to za osam muškog i dva ženskog spola.

Policija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine

Policija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine⁷⁹ da je dostavila informacije da je u razdoblju od 01.01.2023. do 30.06.2024. godine evidentirano ukupno 27 prijava kaznenog djela nasilja u obitelji, te da je u istom razdoblju Tužiteljstvu Brčko distrikta BiH uputilo 35 izvješća protiv 36 osoba za počinjeno kazneno djelo nasilje u obitelji. Nadalje se navodi da su najčešći podnositelji prijava bile žrtve nasilja u obitelji, da je u navedenom razdoblju upućeno pet zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera, dok su evidentirana četiri slučaja smještaja u sigurnu kuću. Zbog počinjenog nasilja u obitelji slobode je lišeno sedam osoba.

U Policiji Brčko distrikta BiH na prijavama kaznenog djela nasilja u obitelji rade četiri policijska djelatnika, dok je specijalizirane edukacije o temi primjene Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji u Brčko distriktu BiH pohađalo više policijskih djelatnika.

Također, u navedenom razdoblju Policija Brčko distrikta BiH postupala je i po prijavama o nasilju u obitelji kojom prigodom je u navedenom razdoblju Osnovnom sudu Brčko distrikta BiH uputila 33 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka protiv 39 osoba. U navedenom razdoblju nije bilo povučenih prijava, a najčešći podnositelji prijava su bili članovi obitelji. U dva slučaja su podneseni zahtjevi za izricanje zaštitnih mjera, a izrečene su i dvije zaštitne mjere. U navedenom razdoblju nisu evidentirana nepostupanja po naloženim zaštitnim mjerama, dok smještaja u sigurnu kuću nije bilo. Zbog počinjenog prekršaja iz članka 5. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji slobode su lišene dvije osobe. Nisu evidentirane prijave neprijavljivanja radnji nasilja u obitelji.

Federacija Bosne i Hercegovine

U cilju sagledavanja obima i načina postupanja nadležnih tijela u slučajevima nasilja u obitelji, Institucija ombudsmana za ljudska prava BiH prikupila je podatke od svih županijskih ministarstava unutarnjih poslova u Federaciji BiH.

U nastavku su predstavljeni podaci koje su dostavila ministarstva, s prikazom prijavljenih slučajeva, izrečenih zaštitnih mjera i drugih relevantnih informacija.

Ministarstvo Unsko-sanske županije

Ministarstvo unutarnjih poslova Unsko-sanske županije⁸⁰, u svezi postupanja po prijavama koje se odnose na nasilje u obitelji, poduzetim mjerama od strane policijskih djelatnika i izrečenih zaštitnih i drugih mjera od strane osam Policijskih stanica Uprave policije Ministarstva Unsko-sanske županije, u referentnom razdoblju, evidentiralo je sljedeće podatke. Kao najčešći podnositelji prijava evidentirani su članovi obitelji žrtava, same žrtve nasilja, građani, zdravstveni djelatnici i školski pedagozi.

⁷⁹ Akt broj 14.05-04.12-73843/24 od 14.10.2024. godine

⁸⁰ Akt broj: 05-04/04-1-11/25/PJ primljen dana 22.01.2025. godine

- broj podnesenih prijava o nasilju u obitelji - 222,
- broj povučenih prijava - pet
- broj podnesenih zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera - 298

Vrste predloženih zaštitnih mjera

- a) zabrana uznemiravanja i uhođenja žrtve nasilja u obitelji - 33
- b) zabrana približavanja žrtvi nasilja - 22
- c) obvezan psihosocijalni tretman - 21
- d) obvezno liječenje od ovisnosti - 12
- e) zabrana vraćanja u kuću ili neki drugi stambeni prostor - pet

- broj izrečenih zaštitnih mjera - 112
- broj slučajeva nepostupanja po zaštitnim mjerama, odnosno broj slučajeva u kojima je obaviješten nadležni sud sa prijedlogom za izricanje novčane kazne - 21
- broj slučajeva smještaja u sigurnu kuću - 17
- broj osoba lišenih slobode i zadržavanja u slučajevima kada postoje osnovane sumnje da je osoba počinila nasilje u obitelji - 139.

Nije bilo pokrenutih prekršajnih postupaka protiv osoba koja nisu izvršila obvezu prijavljivanja nasilja u obitelji. Na referatima nasilja u obitelji raspoređena su četiri policijska djelatnika i to tri muškog spola i jedna djelatnica. Policijski djelatnici su prolazili kroz specijalizirane obuke o temi primjene Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji u FBiH.

Ministarstvo unutarnjih poslova Unsko-sanske županije dostavilo je i podatke u vezi s postupanjem sektora kriminalističke policije po kaznenim djelima nasilja u obitelji. Broj podnesenih prijava je četiri, nema evidentiranih povučenih prijava, dok su najčešći podnositelji prijava same žrtve. Broj predloženih zaštitnih mjera je šest i to: tri zabrane približavanja žrtvi nasilja, jedna mjera obveznog psihosocijalnog tretmana, dvije mjere zabrane uznemiravanja i uhođenja kao i jedna zabrana vraćanja u stan/kuću ili neki drugi stambeni prostor. Izrečeno je osam zaštitnih mjera. Dostavljen je i jedan zahtjev za produženje i izricanje zaštitne mjere, te su predložene dvije mjere i to zabrana uznemiravanja i uhođenje žrtve i udaljavanje iz stana/kuće ili nekog drugog stambenog prostora kao i zabrana vraćanja u stan/kuću ili neki drugi stambeni prostor. Nije bilo slučajeva nepostupanja po zaštitnim mjerama, odnosno slučajeva u kojima je obaviješten nadležni sud sa prijedlogom za izricanje novčane kazne. Jedna žrtva je smještena u sigurnu kuću, kao i jedna osoba lišena slobode i zadržavanja u slučaju kad postoji osnovana sumnja da je počinila nasilje u obitelji. Nije bilo pokrenutih prekršajnih postupaka protiv osoba koje nisu izvršile obvezu prijavljivanja radnji nasilja u obitelji. Na referatu nasilja u obitelji raspoređena su četiri policijska djelatnika/djelatnice i to tri muškog i jedna ženskog spola.

Ministarstvo unutarnjih poslova Posavske županije

U evidenciji Ministarstva unutarnjih poslova Posavske županije⁸¹ za traženo referentno razdoblje nalazi se 37 podnesenih prijava o nasilju u obitelji, dok je evidentirana jedna povučena prijava.

⁸¹ Akt broj: 02-2/1-03-549/24-1 dostavljen dana 15.10.2024. godine

Kao najčešći podnositelji prijava se izdvajaju same žrtve nasilja, članovi obitelji i zdravstveni djelatnici. Podneseno je 58 zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera, od čega 33 zabrane prilaženja žrtvi, 21 zabrana uznemiravanja i uhođenja, kao i četiri mjere obveznog liječenja od zavisnosti. Izrečeno je ukupno 67 zaštitnih mjera, dok nije evidentiran nijedan slučaj nepostupanja po zaštitnim mjerama, odnosno slučaj u kojem je obaviješten nadležni sud sa prijedlogom za izricanje novčane kazne. Nije bilo smještaja žrtava u sigurnu kuću, kao ni pokrenutih postupaka protiv osoba koje nisu izvršile obvezu prijavljivanja radnji nasilja u obitelji. Slobode su lišene 33 osobe u slučajevima kada postoje osnove sumnje da je počinjeno nasilje u obitelji, od čega je sedam zadržano duže od 24 sata. Na referatima nasilja u obitelji raspoređeno je 18 policijskih djelatnika, od čega je 15 muškog a tri ženskog spola. Policijski djelatnici Ministarstva unutarnjih poslova Posavske županije prolazili su specijalizirane edukacije o temi primjene Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji FBiH.

Ministarstvo unutarnjih poslova Tuzlanske županije

Ministarstvo unutarnjih poslova Tuzlanske županije⁸² dostavilo je podatke iz svoje evidencije za traženo referentno razdoblje gdje je navedeno da su najčešći podnositelji prijava o nasilju u obitelji same žrtve i centri za socijalni rad kao i zdravstvene ustanove.

- broj podnesenih prijava o nasilju u obitelji - 739
- broj povučenih prijava - 219
- broj podnesenih zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera – 399.

Vrste predloženih zaštitnih mjera:

- a) udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor - 80
- b) zabrana približavanja žrtvi nasilja - 353
- c) zabrana uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju - 305
- d) obvezan psihosocijalni tretman - 69
- e) obvezno liječenje od ovisnosti – 57

- broj izrečenih zaštitnih mjera - 778
- broj slučajeva nepostupanja po zaštitnim mjerama, odnosno broj slučajeva u kojima je obaviješten nadležni sud sa prijedlogom za izricanje novčane kazne - 62
- broj slučajeva smještaja u sigurnu kuću - 42
- broj osoba lišenih slobode i zadržavanja u slučajevima kad postoje osnove sumnje da je osoba počinila nasilje u obitelji – 120.

Nije bilo pokrenutih prekršajnih postupaka protiv osoba koje nisu izvršile obvezu prijavljivanja radnji nasilja u obitelji. Na referatima nasilja u obitelji rade 93 policijska dužnosnika od čega je 70 muškog i 23 ženskog spola. Veliki broj policijskih djelatnika je prošao kroz specijalizirane edukacije o temi Primjene Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji i u FBiH.

⁸² Akt broj: 08-06/3-03.2-3-4688/24 HE dostavljen dana 17.10.2024. godine

Ministarstvo unutarnjih poslova Zeničko-dobojske županije

Ministarstvo unutarnjih poslova Zeničko-dobojske županije⁸³ dostavilo je podatke za referentno razdoblje iz kojeg je vidljivo da su najčešći podnositelji prijava članovi obitelji žrtava nasilja, same žrtve nasilja kao i zdravstvene i socijalne ustanove. Broj podnesenih prijava o nasilju u obitelji je 609, a broj povučenih prijava iznosi 89. Broj podnesenih zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera, vrste predloženih mjera i broj po vrstama je 339. Broj izrečenih zaštitnih mjera iznosi 575, dok je broj slučajeva nepostupanja po zaštitnim mjerama, odnosno broj slučajeva u kojima je obaviješten nadležni sud sa prijedlogom za izricanje novčane kazne 58. Bilo je 10 slučajeva smještaja žrtava u sigurnu kuću, dok nije bio nijedan pokrenuti postupak protiv osoba koje nisu izvršile obavezu prijavljivanja radnji nasilja u obitelji. 531 osoba je lišena slobode i zadržana u slučajevima kada postoje osnove sumnje da je osoba počinila nasilje u obitelji. Na referatima nasilja u obitelji raspoređeno je 38 policijskih djelatnika, dok je 532 djelatnika učestvovala u 16 obuka o temi primjene Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji.

Ministarstvo unutarnjih poslova Bosanko-podrinjske županije

Ministarstvo unutarnjih poslova Bosanko-podrinjske županije⁸⁴ dostavilo informaciju da je **za referentno razdoblje od 01.01.2023. godine do 30.06.2024. godine** bilo ukupno 32 podnesene prijave, da nije bilo povučenih prijava i da su najčešći podnositelji prijava bile žrtve i članovi obitelji. Nadalje se navodi da su podnesena 23 zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera, od kojih su slijedeće vrste predloženih mjera:

- a) Udaljenje iz stana i drugih prostorija -10
- b) Zabrana približavanja žrtvi -10
- c) Zabrana uznemiravanja i uhođenja - 5
- d) Obvezan psihosocijalni tretman -7
- e) Obvezno liječenje - 2.

Nadalje se navodi da je izrečeno 39 zaštitnih mjera i da nije bilo slučajeva nepostupanja po zaštitnim mjerama kao ni slučajeva smještanja u sigurnu kuću. Nije bilo pokrenutih prekršajnih postupaka protiv osoba koje nisu izvršile obvezu prijavljivanja radnji nasilja u obitelji. Ukupno su zadržane i lišene slobode zbog osnova sumnje na kazneno djelo nasilja u obitelji 23 osobe.

Na referatima nasilja u obitelji je zaduženo 5 policijskih djelatnika od čega je 4 muškarca i jedna žena. Djelatnici policije koji rade na referatima nasilja u obitelji prolazili su kroz specijalizirane edukacije o temi primjene Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji.

Ministarstvo unutarnjih poslova Srednjobosanske županije

Ministarstvo unutarnjih poslova Srednjobosanske županije⁸⁵ je dostavilo informaciju da je za referentno razdoblje od 01.01.2023. godine do 30.06.2024.godine bilo ukupno 168 prijava nasilja

⁸³ Akt broj: 08-02-01/1-03-2-4978-1/24 primljen dana 16.10.2024. godine

⁸⁴ Akt broj 07/1-03-271/25 od 14.01.2025. godine

⁸⁵ Akt broj: 02/3-3-04-1052/24 KH, od 14.10. 2024. godine

u obitelji, od čega je tijekom 2023.godine zaprimljeno 125 prijava, a za prvih šest mjeseci 2024. godine 43 prijave. Nadalje, dostavljeni su podaci da su referentnom razdoblju povučene 34 prijave u smislu da su prijavitelji odustali od prijave i da su najčešći podnositelji prijava same oštećene osobe. Nadalje se navodi da je podneseno 105 zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera, da je izrečeno 107 mjera “privremeno lišenje slobode” (f) uz napomenu da se za ove mjere “zbog žurnosti u postupanju vrlo često ne podnose zahtjevi prema sudovima, nego se navedena mjera realizira sukladno sa Zakonom o kaznenom postupku FBiH.” Nadalje se navodi da su izrečene i 204 ostale zaštitne mjere i to:

- a) Udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor - 43;
- b) Zabrana približavanja žrtvi nasilja - 83;
- c) Zabrana uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju - 54;
- d) Obvezan psihosocijalni tretman - 14;
- e) Obvezno liječenje od ovisnosti - 10.

U promatranom razdoblju u 12 slučajeva je došlo do kršenja zaštitnih mjera, o čemu je sukladno sa zakonskim propisima obaviješten nadležni sud, odnosno podneseni zahtjevi za pokretanje prekršajnog postupka. Jedna od organizacionih jedinica Uprave policije ovog Ministarstva je imala jedan slučaj smještanja žrtve u sigurnu kuću.

Nije bilo zabilježenih slučajeva pokrenutih postupaka protiv osoba koje nisu izvršile obvezu prijavljivanja radnji nasilja, niti su po ovom osnovu pokretani postupci.

Predmeti kaznenih djela nasilja u obitelji su prema pravilnicima ovog Ministarstva u nadležnosti policijskih stanica, odnosno policijskih istražitelja, te s tim u svezi, predmet duži i po istom postupka dežurni istražitelj u momentu prijave. U 11 organizacionih jedinica razine policijske stanice ukupno je 85 policijskih djelatnika muškog i 11 djelatnika ženskog spola koji postupaju po predmetima ove vrste kaznenih djela.

U razdoblju siječanj - lipanj 2023.godine u različitim intervalima od strane djelatnika odjela za edukaciju održana su predavanja u 11 organizacionih jedinica, policijskih stanica pri ovom Ministarstvu o temi Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji i Pravilnika o načinu provedbe zaštitnih mjera za počinitelje nasilja u obitelji koje su u nadležnosti policije.

Edukacijom obuhvaćeni istražitelji u policijskim stanicama, vođe smjena, operativni dežurni te policijski djelatnici koji su zaduženi za praćenje provedbe zaštitnih mjera. Tijekom prvih 6 mjeseci 2024. godine, 6 policijskih djelatnika iz različitih policijskih stanica je prisustvovalo nekoj vrsti edukacije.

Također, potrebno je napomenuti da sve organizacione jedinice ovog Ministarstva imaju obvezu sačinjavanja godišnjih planova obuke, te se sukladno s tim, redovito, od strane rukovodnog kadra svake pojedinačne organizacione jedinice održavaju obuke o raznim temama, između ostalog i nasilja u obitelji.

Ministarstvo unutarnjih poslova Hercegovačko-neretvanske županije

Ministarstvo unutarnjih poslova Hercegovačko-neretvanske županije⁸⁶ dostavilo je relevantne podatke koji se odnose na referentno razdoblje, navodeći da su najčešći podnositelji prijava građani i članovi obitelji. Podneseno je 190 prijava o nasilju u obitelji dok je povučeno 12. Broj podnesenih zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera je 93 od čega:

- a) zabrana prilaska - 61
- b) zabrana uznemiravanja i uhođenja - 13
- c) udaljenje iz stana - 10
- d) obvezni psihosocijalni tretman - 11
- e) obvezno liječenje od ovisnosti - osam.

Izrečene su 84 zaštitne mjere dok je bilo 17 slučajeva nepostupanja po zaštitnim mjerama, odnosno broj slučajeva u kojima je obaviješten nadležni sud sa prijedlogom za izricanje novčane kazne. Devet žrtava nasilja smješteno je u sigurnu kuću dok je 67 osoba lišeno slobode i zadržano u slučajevima kada postoje osnovi sumnje da je osoba počinila nasilje u obitelji. Nije bilo pokrenutih prekršajnih postupaka protiv osoba koje nisu izvršile obvezu prijavljivanja radnji nasilja u obitelji. Policijski djelatnici su prolazili kroz specijalizirane edukacije o temi primjene Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji FBiH. Na referatima nasilja u obitelji radi 18 policijskih djelatnika.

Ministarstvo unutarnjih poslova Zapadnohercegovačke županije

Ministarstvo unutarnjih poslova Zapadnohercegovačke županije⁸⁷ dostavilo je podatke koji se odnose na referentno razdoblje navodeći da su najčešći podnositelji prijava članovi obitelji, da je za traženo razdoblje zaprimljeno 55 prijava o nasilju u obitelji te da nije bilo povučenih prijava. Broj podnesenih zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera je 70 od čega:

- a) zabrana približavanja žrtvi - 18
- b) udaljavanje iz stana, kuće ili nekog stambenog prostora i zabrana vraćanja - 3
- c) obvezno liječenje od ovisnosti - 18
- d) obvezan psihosocijalni tretman - 21
- e) pritvor (zbog kršenja prethodno izrečene zaštitne mjere) - 1.

Izrečeno je 76 zaštitnih mjera, od čega je bilo 9 slučajeva nepostupanja po zaštitnim mjerama, odnosno slučajeva u kojima je obaviješten nadležni sud sa prijedlogom za izricanje novčane kazne. Tri žrtve nasilja su smještene u sigurnu kuću dok je broj osoba lišenih slobode i zadržavanja u slučajevima kad postoje osnove sumnje da je osoba počinila nasilje u obitelji bilo 42. Nije bilo

⁸⁶ Akt broj: 01-03-2-1340/24 dostavljen dana 11.11.2024. godine

⁸⁷ Akt broj 02-2-1/1-183/24-6 od 18.10.2024. godine – cijeneći da je u ovom aktu ministarstvo navelo da dostavlja podatke za razdoblje od 01.01.2024. godine do 30.06.2024. godine, što nije sukladno sa traženim referentnim razdobljem, aktom Institucije ombudsmana od 07.02.2025. godine je zatraženo pojašnjenje, odnosno dostavljanje informacija za traženo referentno razdoblje od 01.01.2023. godine do 30.06.2024. godine. Institucija ombudsmana je nakon toga zaprimila akt Ministarstva unutarnjih poslova Zapadnohercegovačke županije broj 02-2-1/1-183/24-8 od 17.02.2025. godine u kojem je istaknuto da se podaci dostavljeni u aktu broj 02-2-1/1-183/24-6 od 18.10.2024. godine odnose na traženo referentno razdoblje od 01.01.2023. godine do 30.06.2024. godine i da je u prethodno dostavljenom aktu prigodom navođenja datuma bila riječ o štamparskoj grešci.

pokrenutih prekršajnih postupaka protiv osoba koje nisu izvršile obvezu prijavljivanja radnji nasilja u obitelji. U Ministarstvu unutarnjih poslova Zapadnohercegovačke županije na referatu nasilja u obitelji je angažirano ukupno 13 djelatnika od čega 12 muškaraca i jedna žena.

Ministarstvo unutarnjih poslova Županije Sarajevo

Ministarstvo unutarnjih poslova Županije Sarajevo⁸⁸ je u svezi sa postavljenim pitanjima dostavilo Tabelu sa podacima, kako je naglašeno u odgovoru, koji su evidentirani u Odjeljenju za analitiku, planiranje i evidencije Uprave policije MUP-a Županije Sarajevo. Iz navedene tabele proizlazi da raspolažu podacima o broju prijavljenih slučajeva nasilja u obitelji, broju podnesenih službenih izvješća o počinjenom kaznenom djelu iz članka 222 KFFBiH nadležnom tužiteljstvu, broju osoba lišenih slobode zbog postojanja osnova sumnje da su počinili kazneno djelo iz čl. 222 KZFBiH, broju izrečenih mjera te broj kršenja zaštitnih mjera.

Ministarstvo je dostavilo informaciju da je za referentno razdoblje ovog izvješća (od svibnja 2023. godine do lipnja 2024. godine) bilo ukupno 522 prijave slučajeva nasilja u obitelji, podneseno je 496 službenih izvješća o počinjenom kaznenom djelu iz članka 222 KFFBiH nadležnom tužiteljstvu, 343 osobe su lišene slobode zbog postojanja osnova sumnje da su počinile kazneno djelo iz čl. 222 KZFBiH, izrečeno je 978 zaštitna mjera od čega je utvrđeno kršenje zaštitnih mjera u 106 slučajeva.

Prema tabelarno dostavljenim podacima u tijeku 2023. godine je bilo 336 prijave slučajeva nasilja u obitelji, podneseno je 317 službenih izvješća o počinjenom kaznenom djelu iz članka 222 KFFBiH nadležnom tužiteljstvu, 214 osoba je lišeno slobode zbog postojanja osnova sumnje da su počinile kazneno djelo iz čl. 222 KZFBiH, izrečena je 571 zaštitna mjera od čega je utvrđeno kršenje zaštitnih mjera u 59 slučajeva.

U razdoblju od svibnja do kraja lipnja 2024. godine je bilo 186 prijave slučajeva nasilja u obitelji, podneseno je 179 službenih izvješća o počinjenom kaznenom djelu iz članka 222 KFFBiH nadležnom tužiteljstvu, 129 osoba je lišeno slobode zbog postojanja osnova sumnje da su počinili kazneno djelo iz čl. 222 KZFBiH, izrečeno je 407 zaštitnih mjera od čega je utvrđeno kršenje zaštitnih mjera u 47 slučajeva.

Ministarstvo unutarnjih poslova Županije 10

Ministarstvo unutarnjih poslova Županije 10⁸⁹ je dostavilo informaciju da je za referentno razdoblje od 01.01.2023. godine do 30.06.2024. godine prijavljen ukupno 51 slučaj nasilja u obitelji, da su najčešći podnositelji prijave članovi obitelji te da nije bilo evidentiranih povučenih prijava. Nadalje, dostavljeni su podaci da su referentnom razdoblju podnesena 23 zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera, da su izrečene 52 zaštitne mjere, od čega je jedanput mjera “privremeno lišenje slobode”.

- a) Udaljenje iz stana, kuće i drugih stambenih objekata - 7

⁸⁸ Akt broj 01-9-4-46106/24 od 08.10.2024. godine

⁸⁹ Akt broj 02-03/4-3-03-9498-1/24, od 14.10.2024. godine

- b) Zabrana približavanja žrtvi nasilja - 7
- c) Zabrana uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju - 7
- d) Obvezni psihosocijalni tretman - 18
- e) Obvezno liječenje od ovisnosti - 12.

Nadalje se navodi da nisu evidentirani slučajevi nepostupanja po zaštitnim mjerama, da nije bilo smještaja žrtve u sigurnu kuću i da je “svaki počinitelj nasilja u obitelji lišen slobode”. Nisu zabilježeni prekršajni postupci osoba koje nisu izvršile obvezu prijavljivanja radnji nasilja u obitelji. Ovisno o rasporedu službe u trenutku zaprimanja prijave na slučajevima nasilja rade policijski djelatnici ženskog i muškog spola. Policijski djelatnici redovito prolaze kroz razne specijalizirane edukacije o temi primjene zakona o zaštiti nasilja u obitelji.

2) VISOKO SUDBENO I TUŽITELJSKO VIJEĆE

Institucija ombudsmana je, u cilju izrade ovog Specijalnog izvješća, zatražila od Visokog sudbenog i tužiteljskog vijeća⁹⁰ dostavljanje podataka iz evidencije koju posjeduje vezano za kazneno djelo nasilja u obitelji/obiteljskoj zajednici, za referentno razdoblje za koje se provodi istraživanje od 01.01.2023. godine do 30.06.2024. godine, za sva pravosudna tijela u Bosni i Hercegovini i to: 1) *Broj zaprimljenih prijava*; 2) *Broj neriješenih istraga*; 3) *Broj naređenih istraga*; 4) *Broj naredbi o nepokretanju istrage*; 5) *Broj naredbi o obustavi istrage*; 6) *Broj podignutih optužnica*; 7) *Broj potvrđenih optužnica*; 8) *Broj odbijajućih presuda*; 9) *Broj oslobađajućih presuda*; 10) *Broj osuđujućih presuda*; 11) *Broj osuđujućih presuda - zatvorska kazna*; 12) *Broj osuđujućih presuda - novčana kazna*; 13) *Broj osuđujućih presuda - uvjetna osuda*; 14) *Spol počinitelja u osuđujućim presudama*; 15) *Spol žrtve u osuđujućim presudama*; 16) *Starosna struktura počinitelja i žrtve*.

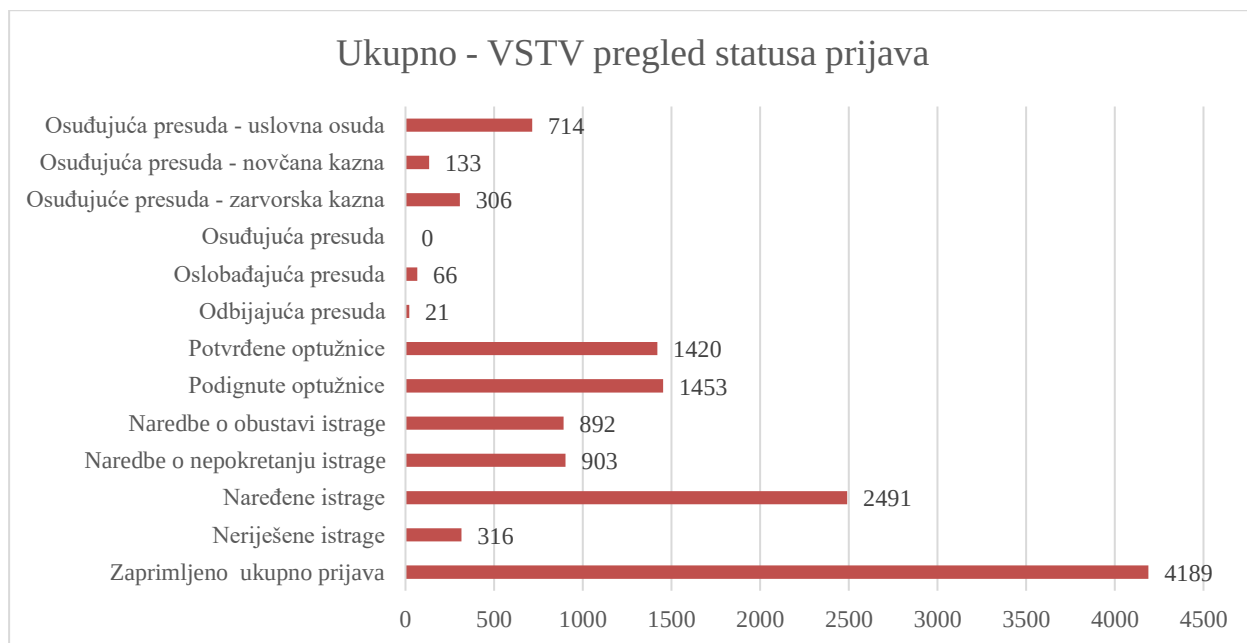
Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće je Instituciji ombudsmana dostavilo tabelarno tražene statističke pokazatelje, preuzete iz Sustava za automatsko upravljanje predmetima u sudovima i tužiteljstvima u BiH (CMS/TCMS).⁹¹

Za referentno razdoblje (01.01.2023. - 30.06.2024.) za kazneno djelo nasilje u obitelji/obiteljskoj zajednici za sva pravosudna tijela u Bosni i Hercegovini prema informacijama VSTV-a bilo je ukupno **4189** zaprimljenih prijava, **316** neriješenih istraga, **2491** naređenih istraga, **903** naredbi o nepokretanju istrage, **892** naredbi o obustavi istrage, **1453** podignutih optužnica, **1420** potvrđenih optužnica, **21** odbijajućih presuda, **66** oslobađajućih presuda, **306** osuđujućih presuda (zatvorska kazna), **133** osuđujućih presuda (novčana kazna) i **714** osuđujućih presuda (uvjetna osuda).⁹²

⁹⁰ Akt Institucije ombudsmana broj Ž-BI-06-553/24 od 25.09.2024. godine

⁹¹ Akt broj 06-43-1-3472-2/2024. godine od 10.10.2024. godine

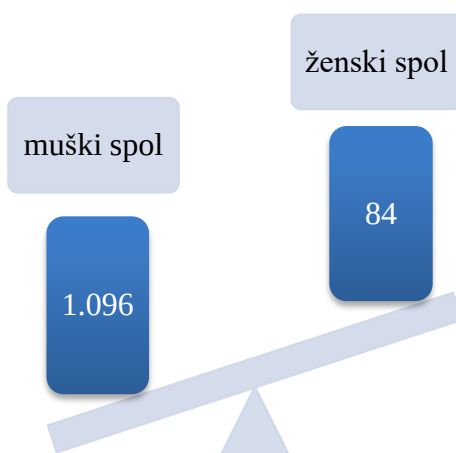
⁹² Podaci koji se odnose na prvih trinaest pitanja Institucije ombudsmana

Dijagram 1 – VSTV pregled prijava

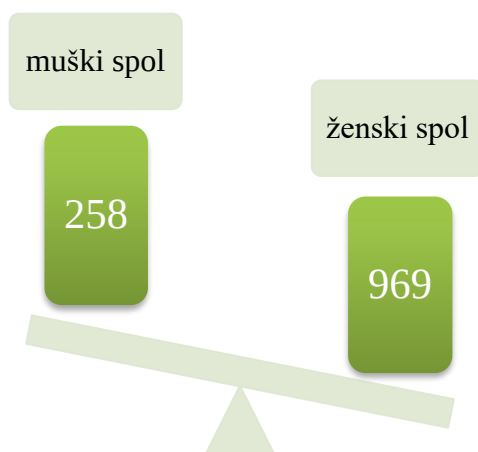
U cilju bolje preglednosti u **tabeli koja se nalazi u Aneksu II Izvješća** bit će detaljnije prezentirani “Podaci o prijavama, istragama, optužnicama i presudama za kazneno djelo nasilja u obitelji/obiteljskoj zajednici u razdoblju od 1.1.2023. godine do 30.6.2024. godine” (odnosno podaci koji se odnose na prvih trinaest pitanja Institucije ombudsmana).

U svezi sa pitanjem **spola počinitelja** kaznenog djela nasilja u obitelji/obiteljskoj zajednici u **osuđujućim presudama** za referentno razdoblje za sva pravosudna tijela u Bosni i Hercegovini na osnovi dostavljenih informacija izveden je podatak da je bilo 1096 počinitelja muškog spola i 84 počinitelja ženskog spola.

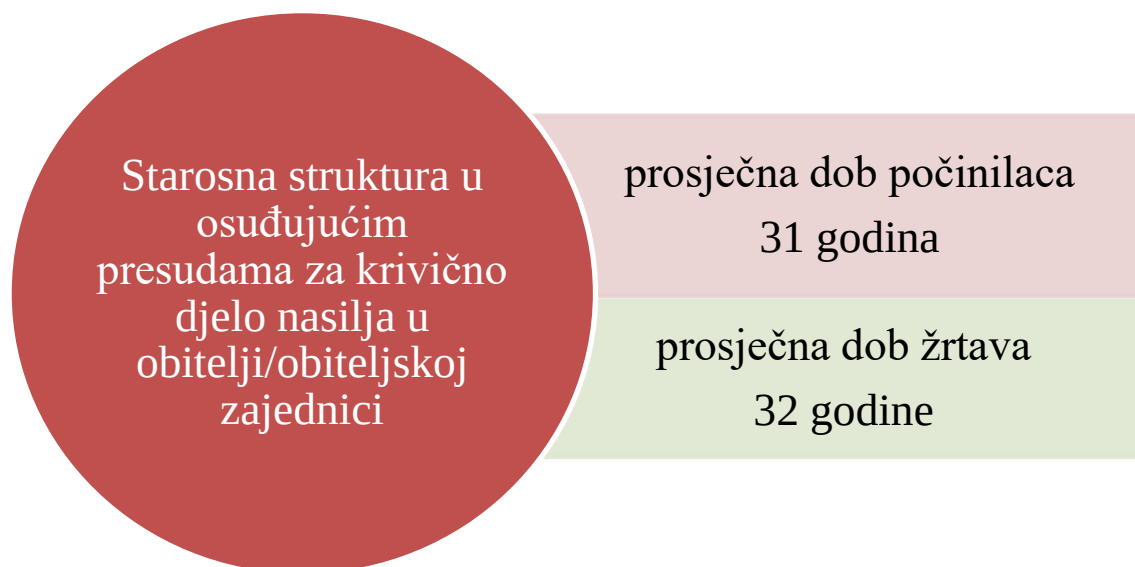
Dijagram 2 - Spol počinitelja kaznenog djela nasilja u obitelji /obiteljskoj zajednici u osuđujućim presudama

U svezi sa pitanjem **spola žrtve u osuđujućim presudama za kazneno djelo nasilja** u obitelji/obiteljskoj zajednici za referentno razdoblje za sva pravosudna tijela u Bosni i Hercegovini na osnovi dostavljenih informacija izveden je podatak da je bilo 258 žrtava muškog spola i 969 žrtava ženskog spola.

Dijagram 3 - Spol žrtve u osuđujućim presudama za kazneno djelo nasilja u obitelji/obiteljskoj zajednici

U svezi sa pitanjem **starosne struktura** počinitelja i žrtava u osuđujućim presudama za **kazneno** djelo nasilja u obitelji/obiteljskoj zajednici za referentno razdoblje za sva pravosudna tijela u Bosni i Hercegovini, matematičkom obradom tabelarno dostavljenih informacija od strane VSTV-a zaključeno je da prosječna dob počinitelja 31 godina, a prosječna dob žrtve 32 godine.

Dijagram 4 - Starosna struktura

3) ORGANIZACIJE I UDRUGE

Analizom pristiglih odgovora od organizacija i udruga koje aktivno sudjeluju u rješavanju problematike nasilja u obitelji prezentiraju se njihova iskustva o uzrocima učestalih incidenata nasilja u obitelji, iskustva sa trenutnom zakonskom regulativom, mehanizmima postupanja po prijavama nasilja u obitelji, iskustvom sa slučajevima nasilja nad ženama sa invaliditetom, procjena rada sigurnih kuća kao i podizanju svijesti o unapređenju sustava zaštite od nasilja u obitelji.

Sarajevski otvoreni centar

Sarajevski otvoreni centar⁹³ je organizacija civilnog društva koja radi na unapređenju ljudskih prava u Bosni i Hercegovini, koja pokreće i kreira sustavne društvene promjene. Osvrćući se na traženo referentno razdoblje kao i na pitanja iz upitnika, Sarajevski otvoreni centar je mišljenja da je nasilje u obitelji naučeno ponašanje koje se prenosi sa generacije na generaciju, kao i da su veće šanse za nasilje tamo gdje postoji rodna neravnopravnost, odnosno podređenost žene muškarcu. Smatraju da ukoliko je žena ekonomski, samim tim u svakom drugom smislu, ovisna o muškarcu, ima manje mogućnosti da se zaštiti. Žena koja je dobila djecu sa nasilnikom će se vjerojatno voditi njihovom dobrobiti i razmišljati o izdržavanju djece u slučaju da napusti nasilnika. Smatraju da to ne znači da žena koja je ekonomski nezavisna ne može biti žrtva, ali joj je pružena veća mogućnost da izađe iz kruga nasilja. Međutim, smatraju da tada postoji mogućnost za eskalaciju nasilja jer žena, odlazeći od nasilnika, oduzima njegov osjećaj vlasništva nad njom što najčešće rezultira još težim oblicima nasilja ili femicidom kao konačnim ishodom. Mišljenja su i da sve navedeno ne bi predstavljalo prepreku kada bi sustav radio sve što je u njegovoj moći da pruži zaštitu. Porast slučajeva femicida svjedoči da to nije slučaj, te da to dovodi do obeshrabrenja žrtava nasilja.

Kada se radi o LGBTIQ osobama žrtvama nasilja u obitelji, motiv za počinjenje nasilja u obitelji je seksualna orijentacija i/ili rodni identitet žrtve. Najčešće su to malodobne osobe ili mlađe punoljetne osobe koje su još ekonomski ovisne o svojim roditeljima. Razlika u odnosu na nasilje nad ženama je u tomu što nije rijetkost da ga vrše oba roditelja, te braća ili sestre i članovi/ice šire obitelji. Nasilje se manifestira kao fizičko nasilje i/ili psihičko nasilje, ekonomsko nasilje, ili kao ograničavanje kretanja. Na prijavljivanje se žrtve teško odlučuju jer to podrazumijeva okretanje protiv cijele obitelji, a osim toga, stupanj povjerenja u institucije je vrlo nizak jer i u policiji, centrima za socijalni rad ili tužiteljstvu mogu doživjeti uznemiravanje na osnovi seksualne orijentacije i/ili rodnog identiteta ili odobravanje nasilja koje su doživjele.

Organizacije koje rade sa žrtvama nasilja u obitelji i ostale organizacije civilnog društva zagovaraju unapređenje zakonskog okvira, kako kaznenog zakona FBiH koji tretira posljedicu, tako i važećih zakona o zaštiti od nasilja u obitelji kojima je cilj prevencija. Smatraju da postoji prostor za unapređenje, što svakako ne treba da amnestira institucije koje provode zakone jer postoje dovoljno dobri mehanizmi za sprečavanje nasilja i prema trenutnim zakonskim rješenjima, samo je pitanje koliko i kako se koriste, da li se zaista radi o počiniteljima nasilja na način kako to zakoni omogućavaju i da li se izriču adekvatne sankcije. Uzimajući u obzir činjenicu da je samo u prvih šest mjeseci 2024. godine ubijeno sedam žena, jasno je koliko su učinkoviti mehanizmi postupanja po prijavama nasilja u obitelji. Efikasnost podrazumijeva da svaka karika u lancu zaštite radi svoj dio posla pravodobno i prema propisima. Policija je dužna u roku od 12 sati od saznanja za radnje nasilja podnijeti zahtjev nadležnom sudu za izricanje zaštitne mjere. Ako se radi o mjerama udaljenja iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrani vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor, zabrani približavanja žrtvi nasilja ili zabrani uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju, sud je dužan u roku od 12 sati od prijama zahtjeva postupiti i donijeti rješenje. Pritom sud nije ograničen posebnim formalnim dokaznim pravilima radi utvrđivanja činjenica o izvršenju radnji nasilja.

⁹³ Akt dostavljen dana 17.10.2024. godine

Sarajevski otvoreni centar smatra da je dio odgovornosti naravno i na tužiteljstvu koje je dužno za provedbu istrage i podizanje optužnice za kazneno djelo nasilja u obitelji. Ono što često čuju od institucija i od organizacija koje se bave zaštitom žena jeste da tužiteljstvo obustavlja istragu ukoliko žrtva povuče prijavu. Povlačenje prijave je sasvim očekivano s obzirom na to da žrtva strahuje za svoj život i svjedoči posljedicama koje zadese žene koje prijave nasilje. Ali, to ne skida teret sa sustava, što pokazuju i zakoni o kaznenom postupku koji ne predviđaju mogućnost obustavljanja istrage u slučaju povlačenja prijave. Tužitelj može obustaviti istragu ukoliko djelo koje je počinila osumnjičena osoba nije kazneno djelo, ukoliko nema dovoljno dokaza da je osumnjičena osoba počinila kazneno djelo, te ako je djelo obuhvaćeno amnestijom, pomilovanjem ili zastarom. Praksa pokazuje da tužiteljstvo smatra prijavu žrtve jedinim dokazom koji može biti osnov za podizanje optužnice, zanemarujući cijeli niz drugih istražnih radnji, poput saslušavanja svjedoka/inja, tjelesnog pregleda i drugih radnji uz nalog suda itd. Zdravstveni/c i socijalni/e radnici/ce, nastavnici/cc, odgajatelji/ice, medicinske, obrazovne i druge ustanove, kao i nevladine organizacije obvezne su prijaviti nasilje u obitelji odmah po saznanju. Ovu obvezu imaju i svi/e članovi/e obitelji, kao i svaki/a građanin/ka koji saznaju za počinjenje nasilja u obitelji, pogotovo ako je žrtva nasilja dijete. Jedina osoba koja nije obvezna prijaviti nasilje u obitelji je sama žrtva, dok sve gore navedene osobe koje ne prijave nasilje čine prekršaj za koji je moguće izreći kaznu od 100 KM do 3000 KM, a iznos zavisi od toga da li je prekršaj počinila službena osoba te da li je dijete žrtva nasilja. Dakle, zakonodavac prepoznaje problem s kojim se žrtve suočavaju i ne predviđa prijavljivanje žrtve kao uvjet za provođenje istrage.

Što se tiče rada sigurnih kuća mišljenja su da bez njihovog postojanja i drugih organizacija civilnog društva ne bi postojao gotovo nikakav sustav zaštite za žrtve. Sigurne kuće pružaju psihološko i pravno savjetovanje, te smještaj koji je u tom razdoblju nužan za žrtvu. Iako zakoni predviđaju financiranja sigurnih kuća iz proračuna Federacije i županija, odnosno entiteta RS i lokalnih zajednica, često njihovo funkcioniranje ovisi o donatorskim sredstvima. Prepreka za pružanje brže pomoći je činjenica da o smještaju u sigurnu kuću odlučuju centri za socijalni rad, što znači da žrtva ne može biti smještena u sigurnu kuću dok nadležni CSR ne donese rješenje što usporava cijeli proces. Bez rješenja centra smještaj žrtve ne može biti financiran, što sigurne kuće ne sprečava da izađu izvan svojih mogućnosti i pronađu dodatne izvore financiranja kako bi žrtvama pružile zaštitu. Premda postoje stavovi da se počinitelji nasilja trebaju izmjestiti iz kuće, a ne žrtva, sigurne kuće su važne za oporavak žrtve nasilja. Žrtva se izmješta iz okruženja u kojem je doživjela nasilje, te odlazi u prostor gdje će joj stručno i senzibilizirano osoblje pružiti psihološku potporu, te će biti okružena osobama koje su prošle slične traume i imati razumijevanja za njeno stanje. Za svaku žrtvu izrađuju individualni plan potpore. Žrtvama se pomaže i da postanu ekonomski neovisne kako bi mogle voditi samostalan život nakon napuštanja sigurne kuće.

Nažalost, kada su u pitanje LGBTIQ osobe žrtve nasilja u obitelji, postoji samo jedna sigurna kuća koja je uspostavljena početkom 2024. Trenutno se financira iz donatorskih sredstava i ima kapacitet za smještaj četiri osobe. Sigurna kuća za LGBTIQ osobe nije u mogućnosti primiti maloljetne osobe, no problem smještaja djece i žena drugačije seksualne orijentacije se može prevazići smještajem u sigurne kuće za žene ukoliko raspolažu smještajnim kapacitetima. Gej muškarci i trans muškarci, odnosno trans žene koje nisu prošle kroz prilagodbu spola ne mogu biti smješteni u sigurne kuće koje smještaju žene žrtve nasilja. Jedini razlog tomu je zaštita žena koje su prošle kroz traumu i nije preporučljivo da budu smještene u isti prostor s muškarcem nakon

nasilja koje su doživjele. Postojanje sigurne kuće za LGBTIQ osobe je značajno i zbog naravi nasilja koje su doživjele. Za njihov oporavak je bolje da budu okružene osobama koje dijele ista iskustva, a koliko god osoblje sigurnih kuća za žene bilo senzibilizirano, one ne mogu jamčiti odnos drugih korisnica sigurne kuće prema osobama drugačije seksualne orijentacije i/ili rodnog identiteta.

Osvrćući se na pitanje što je potrebno učiniti sa ciljem unapređenja sustava zaštite od nasilja u obitelji, mišljenja su da je potrebno provoditi permanentne obuke za policijske djelatnike/ce, tužitelje/ce i suce/sutkinje o postupanju sa žrtvama nasilja u obitelji. Nadalje, potrebno je sankcionirati službene osobe koje ne prijave slučajeve nasilja u obitelji, kao i osobe unutar institucija koje propuste poduzeti radnje za pružanje adekvatne zaštite žrtvama nasilja u obitelji, poput obustavljanja istrage u slučaju povlačenja prijave žrtve. Također, mišljenja su da je potrebno obezbijediti blagovremenu isplatu punih iznosa za financiranje sigurnih kuća, uključujući i sigurne kuće za smještaj LGBTIQ osoba žrtava nasilja u obitelji, kao i kriminalizirati konverzijsku terapiju kao oblik nasilja nad LGBTIQ osobama. Potrebno je kontinuirano podizati svijest o nasilju kroz medije i društvene mreže, kao i izmijeniti zakone o zaštiti od nasilja u obitelji kako bi se uskladili sa Istanbulskom konvencijom.

Helsinški parlament građana Banja Luka

Helsinški parlament građana Banja Luka⁹⁴ je organizacija koja podržava i stimulira autonomnost i slobodu svih građana uključivanjem marginaliziranih društvenih skupina u demokratske procese, posebice žena i mladih. Helsinški parlament smatra da postoji prostor za unapređenje materijalnog i procesnog pravnog okvira, naročito zakona kojima se uređuje zaštita od nasilja u obitelji u Republici Srpskoj i Federaciji Bosne i Hercegovine, kao i kaznenog zakonodavstva, a u svjetlu nove Direktive (EU) 2024/1385 koja je stupila na snagu u svibnju 2024. godine.

Centar ženskih prava

Centar ženskih prava⁹⁵ je pravno-zagovaračka organizacija posvećena unapređenju položaja žena i djece u svim društvenim odnosima. Navode da putem direktnog rada sa klijenticama na pružanju besplatne pravne pomoći kao najčešći uzorci učestalih incidenata nasilja u obitelji se javljaju ekonomska podređenost žrtve prema nasilniku, nedostatak potpore okoline žrtvi, nepovjerenje žrtve u institucije u lancu sustava zaštite, nedostatak informacije kome se obratiti/kako se zaštititi i u konačnici blaga kaznena politika.

Ekonomska podređenost žrtve prema nasilniku podrazumijeva da žrtva nema finansijsku mogućnost da izađe iz nasilne zajednice, te nasilnik nerijetko iz toga crpi moć i koristi taj položaj moći. Nedostatak potpore okoline, obitelji, prijatelja, često obeshrabruje žrtvu da potraži pomoć čime ona postaje pogodnija „meta“ nasilniku. Nepovjerenje u institucije dolazi iz straha žrtve da i kada potraži pomoć, istu neće dobiti, odnosno da neće biti zaštićena i da će nakon toga život u nasilnoj zajednici postati gori. Ovaj uzrok je direktno povezan sa blagom kaznenom politikom, odnosno strahom da i ako određeni postupak protiv nasilnika bude pokrenut da isti neće biti kažnjen ili da izrečena blaga kazna neće ništa promijeniti. Nedostatak informacije komu se obratiti

⁹⁴ Akt dostavljen 27.01.2025. godine

⁹⁵ Akt broj 1-32/24 dostavljen dana 27.01.2025. godine

i kako se zaštititi utječe na to da žrtva oklijeva potražiti pomoć i osjeća se izgubljeno u lancu institucija u sustavu zaštite. Najčešće se u slučajevima nasilja u obitelji uzroci pojavljuju kumulativno i incidenti nasilja u obitelji upravo dolaze iz podređenog položaja žrtve prema nasilniku.

Mišljenja su da postojeći zakonodavni okvir nudi niz alata koji se mogu iskoristiti kao preventivna mjera ili odgovor na incidente nasilja. U praksi se često dešava da se ovi alati ne uporabljavaju ili se uporabljaju na neadekvatan način zbog čega često ne daju zadovoljavajuće rezultate. Prostor za poboljšanje zakonodavnog okvira uvijek postoji, zbog toga je Centar ženskih prava uputio Federalnom ministarstvu pravde FBiH inicijative za izmjenu Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji FBiH i Kaznenog zakona FBiH. Njihovi prijedlozi izmjena postojećih zakona iz predmetnih inicijativa su većinskim dijelom usvojeni, te se uskoro očekuje donošenje novog zakonodavnog okvira protiv rodno zasnovanog nasilja u FBiH. „Neophodno je bilo unaprijediti postojeći zakonodavni okvir, ali također je potrebno raditi i na implementaciji/primjeni istog. Neophodno je da se rade edukacije koje će osigurati senzibilizaciju osoblja koje radi sa žrtvama nasilja u lancu institucija u sustavu zaštite. Edukacije će doprinijeti adekvatnijoj primjeni postojećeg/budućeg zakonodavnog okvira i senzibilnijem pristupanju slučajevima nasilja u obitelji, a samim tim i boljoj zaštiti žrtava nasilja“, ističu.

Centar ženskih prava smatra da Mehanizmi postupanja po prijavama nasilja u obitelji mogu biti efikasni kada se adekvatno primjenjuju: „Ukoliko policijski djelatnici na adekvatan način zaprime i dokumentiraju prijavu nasilja u obitelji, pritvore nasilnika, upute zahtjev za izricanje zaštitnih mjera prema nadležnom sudu i prosljede prijavu tužiteljstvu na dalje postupanje, mogu se ostvariti zadovoljavajući rezultati. Međutim, u praksi nerijetko dolazi do toga da neki od ovih koraka budu izostavljeni, da prijava ne bude zaprimljena adekvatno, te da se ne ulazi u dalje postupanje i sankcioniranje. Posljedica neadekvatnog postupanja može biti ponavljanje incidenta nasilja ili eskalacija istog, obeshrabrivanje žrtve da ponovno prijavi nasilje ili ohrabrivanje nasilnika da čin nasilja ponovi jer nije adekvatno sankcioniran. U skorije vrijeme, bilježimo pozitivnije prakse kada je u pitanju postupanje po prijavama nasilja, ozbiljnije se pristupa dokumentiranju prijave i češće se izriču mjere zaštite, ali odgovor i dalje nije na zadovoljavajućoj razini.“

Kada je u pitanju nasilje nad ženama sa invaliditetom navode da je također prisutno, najčešće od članova obitelji /domaćinstva u kojem stanuju. Nerijetko u ovakvim slučajevima žrtve nasilja ne prepoznaju znakove nasilja ili nisu u stanju potražiti pomoć: „U praksi nam se žene sa invaliditetom koje trpe nasilje rijetko direktno obraćaju, obično to bude neka osoba iz njihove okoline koja je primijetila znakove nasilja i koja se obrati, u ime žrtve, za informaciju kako pomoći. Izaći iz nasilne zajednice za žene sa invaliditetom predstavlja poseban izazov, kako zbog ekonomske ovisnosti lako i zbog narušenog zdravstvenog stanja. Također, najčešći razlog zbog kog nam se obraćaju žene sa invaliditetom jeste informiranje i pravna pomoć pri ostvarivanju nekih prava iz socijalne zaštite (tuđa njega i pomoć, osobna/lična invalidnina).“

Centar ženskih prava kao organizacija nema uvid u sustav funkcioniranja sigurnih kuća, također nema povratne informacije od žena koje su bile smještene u sigurnu kuću, niti od nadležnih centara za socijalni rad koji smještaju žene u sigurne kuće, stoga nisu u mogućnosti dati ocjenu rada sigurnih kuća u BiH. U dosadašnjem radu imali su dobru komunikaciju sa svim sigurnim kućama u BiH

Centar ženskih prava je mišljenja da je, u cilju unapređenja sustava zaštite od nasilja u obitelji potrebno aktivnije praćenje i multisektorska suradnja institucija prigodom provođenja mjera zabrane:

„Neophodno je da policijski djelatnici odmah po prijavi nasilja poduzmu sve radnje iz svoje nadležnosti. Potrebno je povećati svijest žena o njihovim pravima tijekom trajanja mjera zabrane prilaska kako bi se smanjile mogućnosti za manipulaciju i pogrešku.

Ukoliko postoji izrečena mjera zabrane, neophodno je aktivnije uključivanje centra za socijalni rad, odnosno pronalazak adekvatnog rješenja povodom održavanja kontakata oca sa djecom do momenta donošenja presude o rastavi braka/povjeri djeteta na roditeljsko staranje. Ovakvo uključivanje je neophodno zbog dodatne zaštite žrtve nasilja, koja je nerijetko baš prigodom ostvarivanja kontakata između oca i djece ponovno izložena opasnosti. Potrebno je dodatno informiranje i edukacija žena o njihovim pravima, kao i o tomu kada se kojoj instituciji u lancu sustava zaštite obraćaju. Ovo je neophodno kako bi i žene koje nemaju potporu okoline znale koja su njihova prava i komu se u datom trenutku obratiti. Pojačati razvijanje i distribuciju jednostavnih vodiča o pravima žrtava i koracima koje mogu poduzeti, kao i uvesti u praksu češće preporuke osoba od povjerenja/pomagačica koje bi pratile žrtve putem pravnih i institucionalnih procesa.

Potrebne su i dodatne kampanje koje podstiču građane na prijavljivanje nasilja i pružanje potpore žrtvama.“

Nova generacija

Nova generacija⁹⁶ je udruga profesionalaca koja je svojim aktivnostima usmjerena na promoviranje i zaštitu ljudskih prava, prvenstveno prava djeteta, te na implementaciju programa za zaštitu ugroženih kategorija. Njihove aktivnosti su fokusirane na izgradnju društva koje će biti odgovorno prema svim svojim članovima, posebice djeci, putem informiranja, edukacije i aktivnog uključivanja svih segmenata društva u procese promjene.

Prema evidenciji Dnevnog centra za djecu u riziku, u protekloj godini zabilježena su tri slučaja sumnje na tjelesno kažnjavanje djece. O tim slučajevima su obaviještene nadležne institucije, koje su preuzele slučajeve na dalje postupanje. Roditelji su kao uzrok tjelesnog kažnjavanja djece naveli: loš uspjeh u školi, izbjegavanje školskih obveza, nedostatak poštovanja prema roditeljima, nemogućnost uspostavljanja autoriteta nad djecom.

Tijekom rada sa djecom primijećeni su sljedeći problemi: većina djece ima loš uspjeh u školi, roditelji ne obraćaju pozornost na izvršavanje školskih obveza i pokazuju nezainteresiranost za obrazovanje i ponašanje djece u školi, higijenski zapuštena djeca koja po nekoliko dana nose istu odjeću, nezadovoljavanje osnovnih potreba djece (npr. djeca nemaju užinu za školu), izostanak roditeljskog nadzora prigodom korištenja mobilnog telefona - djeca provode i do 12 sati igrajući igrice ili koristeći društvene mreže, nedostatak zajedničkih aktivnosti - prema riječima djece nikada sa roditeljima nisu išli u šetnju, otišli u kino, muzej ili neku drugu instituciju. Također, uočene su situacije u kojima rastavljeni roditelji obećavaju materijalne stvari kako bi pridobili

⁹⁶ Akt broj D-07/25

naklonost djeteta, prate i uhode bivše partnere, govore loše o majkama te vrše pritisak na djecu da lažno optuže majke za zlostavljanje. Ovakvo ponašanje dodatno ugrožava psihološku stabilnost djece i otežava njihov pravilan razvoj. Rad sa roditeljima ukazao je na izražen nedostatak preuzimanja odgovornosti za skrb o djetetu. Umjesto aktivnog uključivanja u odgoj i vaspitanje, roditelji nastoje prebaciti tu odgovornost na institucije.

Nadalje, kada je u pitanju "Plavi telefon", Savjetodavna linija za djecu i mlade, u 2024. godini nadležnim institucijama upućeno je ukupno 57 prijava sumnji na nasilje nad djecom i odraslim osobama čime je obuhvaćeno 30 djevojčica, 12 dječaka, 14 osoba ženskog spola i 8 osoba muškog spola. Najzastupljeniji problemi zbog kojih su se djeca i odrasli javljali jesu emocionalno zlostavljanje, nasilje u obitelji te nasilje putem interneta. Kada su u pitanju prijave sumnji na nasilje, najveći broj se odnosio upravo na nasilje u obitelji (42 % od ukupnog broja svih prijava sumnji na nasilje) dok se ostatak prijava odnosio na vršnjačko nasilje te nasilje i uznemiravanje putem interneta. Kada se govori o uzrocima nasilja u obitelji, kao najčešći razlozi navode se traumatska iskustva iz prošlosti što ukazuje na to da su osobe koje vrše nasilje i same u svojim obiteljima bile tjelesno i emocionalno zlostavljane od strane roditelja ili drugih članova obitelji. Također, neprepoznavanje i netretiranje psihičkih poteškoća kao što su alkoholizam i PTSP dovelo je do nasilnih ponašanja i nemogućnosti kontroliranja impulsa kod jednog od roditelja prema djeci ili partneru/-ici. Pored toga, neadekvatno razumijevanje djetetovih potreba, nedostatak znanja i vještina o vaspitanju, te nerealna očekivanja od djeteta dovela su do stresa i frustracije kod roditelja što je rezultiralo emocionalnim nasiljem ili tjelesnim kažnjavanjem. Dodatno, kao uzrok nasilja navode se i uvjerenja i stavovi osoba koje vrše nasilje o tomu kako bi žene trebalo da se ponašaju i kako je muškarcima kulturološki dozvoljeno da se tako ponašaju. Ovo često dovodi do toga da je ženama zabranjeno da rade, da se socijaliziraju i uopćeno imaju podređeniju ulogu.

Kroz usluge Dnevnog centra za djecu u riziku i Savjetodavne linije za djecu "Plavi telefon", udruga ima uspostavljenu jako dobru suradnju s nadležni institucijama u slučajevima obiteljskog nasilja. Prigodom incidenata nasilja u obitelji postupa se po važećim protokolima, što omogućava pravodobnu intervenciju i skrb djece. Međutim, kako bi se dodatno unaprijedila skrb djece, neophodno je putem izmjena i proširenja zakonske regulative osigurati financiranje socijalnih usluga koje ispunjavaju uvjete za obavljanje socijalnih djelatnosti u pogledu prostora i broja stručnih radnika. Trenutno, usluge socijalne zaštite se prema zakonu financiraju iz proračuna lokalnih zajednica što često nije dovoljno, te je neophodno dublje, sustavno rješenje, i veća uključenost vlada i njihovih institucija na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine. Također, važno je raditi na jačanju kapaciteta stručnih službi i podizanju svijesti o značaju pravodobnog reagiranja na nasilje u obitelji.

Prema iskustvu stručnog tima Udruge, nadležne institucije su po prijavama nasilja u obitelji poduzimale potrebne mjere za dalje postupanje. Međutim, u pojedinim slučajevima primijećeno je da proces rješavanja obiteljskog nasilja traje duže vremensko razdoblje, što negativno utječe na rad sa djetetom, posebno u kontekstu reguliranja njegovog kontakta sa roditeljem. Produženi postupci mogu izazvati dodatnu nesigurnost i stres kod djeteta, otežavajući njegovu adaptaciju i emocionalnu stabilnost.

Nova generacija navodi da nema iskustva u radu sa slučajevima nasilja nad ženama sa invaliditetom, kao ni sa sigurnim kućama.

Mišljenja su, da je, sa ciljem unapređenja sustava zaštite od nasilja u obitelji, ključno povećati broj stručnih radnika u nadležnim institucijama, poput centara za socijalni rad, kako bi se osigurala blagovremena i kvalitetna potpora žrtvama nasilja. Također, neophodno je proširiti kapacitete stručnih službi u školama, omogućavajući im da intenzivnije prate djecu i prepoznaju znakove obiteljskog nasilja, čime bi se dodatno ojačao sustav rane intervencije. Prepoznati i dodatno financijski podržati rad Udruženja koja se bave pitanjem nasilja, zlostavljanja ili zanemarivanja i imaju značajne resurse da adekvatno odgovore na izazove sa kojima se djeca susreću.

Uz kadrovsko jačanje, važno je kontinuirano organizirati dodatne edukacije i obuke za stručne radnike, s ciljem unapređenja njihovih kompetencija u prepoznavanju i reagiranju na nasilje u obitelji. Također, neophodno je intenzivirati rad sa roditeljima kroz preventivne programe koji bi ih educirali o nenasilnim metodama vaspitanja, značaju emocionalne potpore djetetu i posljedicama nasilja. U prilog ovome govori i povećan broj poziva od strane roditelja putem Plavog telefona koji traže savjete o stilovima vaspitanja i o tomu kome da se obrate u slučaju rješavanja problema s djecom. Kroz radionice, savjetovališta, edukativne kampanje, roditeljima bi se pružila potpora u uspostavljanju zdravih obiteljskih odnosa.

Navode da uočavaju da za zaštitu određenih djece nemaju odgovarajuće mehanizme zaštite od nasilja. Na primjer, nedostatak dovoljnog broja hraniteljskih obitelji predstavlja ozbiljan izazov u pružanju sigurne i podržavajuće sredine za djecu koja su izložena riziku.

Putem rada Plavog telefona primjetan je povećan broj poziva od strane roditelja koji traže savjete o načinima odgoja i komu da se obrate u slučaju rješavanja problema sa djecom.

Fondacija “Udružene žene“ Banja Luka

Fondacija “Udružene žene“ Banja Luka⁹⁷ je nevladina, neprofitna organizacija koja je osnovana sa temeljnim ciljem djelovanja u pravcu unapređenja društvenog položaja žene, i njezinog prava na život bez nasilja u obitelji i javnom životu.

„Udružene žene“ su mišljenja da su uzroci nasilja u obitelji i su kompleksni, a često uključuju kombinaciju socijalnih, ekonomskih, psiholoških i kulturoloških faktora. Siromaštvo, ekonomska nesigurnost i financijska zavisnost mogu povećati rizik od nasilja, jer stvaraju dodatne tenzije u obiteljskim odnosima i otežavaju izlazak iz nasilnih situacija. Alkoholizam i zlouporaba psihoaktivnih supstanci dodatno mogu pojačati agresivna ponašanja i smanjiti inhibicije kod počinitelja nasilja. Također, različiti patološki obrasci ponašanja, uključujući traumatska iskustva iz djetinjstva, prisustvo mentalnih oboljenja ili nedostatak emocionalne kontrole, mogu doprinijeti nasilnim reakcijama unutar obitelji. Ponavljanju nasilja značajno doprinosi neadekvatno reagiranje sustava na prve nasilne epizode. Kada institucije, poput policije, centara za socijalni rad, tužiteljstava i sudova, ne reagiraju pravodobno i učinkovito, žrtve ostaju nezaštićene, a počinitelji nekažnjeni, što može ohrabriti nastavak nasilja.

⁹⁷ Akt dostavljen 05.02.2025. godine

Prema mišljenju Fondacije potrebno je usvojiti novi Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji koji bi regulirao: postupak kod izricanja žurnih mjera zaštite i mjera zaštite, s obzirom na to da odredbama članaka 13. i 23. važećeg ZZNP nije detaljnije regulirano što prijedlog za izricanje žurne mjere zaštite/zaštitne mjere ovlaštenih podnositelja mora sadržati (što bi bilo svrsishodno obuhvatiti odredbama novog zakona), niti je detaljnije regulirano postupanje sudova i procedura po prijedlozima za izricanje žurne mjere zaštite/zaštitne mjere, osim upućivanja da navedene mjere izriče nadležni sud u prekršajnom postupku, te reguliranja pitanja tko ima ovlasti da podnese prijedlog za izricanje žurne mjere zaštite/zaštitne mjere, koje su žurne mjere zaštite/ zaštitne mjere i kada se mogu izreći i u kojim zakonskim rokovima je sud dužan odlučiti o prijedlozima za izricanje žurne mjere zaštite/zaštitne mjere.

Fondacija smatra da je neophodno unaprijediti odredbu članka 12a. postojećeg ZZNP, prema kojem se po svakoj prijavi nasilja u obitelji vrši procjena rizika, na način da se osiguraju mjere kojom bi se procjena rizika kontinuirano vršila, a posebice u situaciji kada se primjenjuju žurne mjere zaštite/zaštitne mjere, te u situaciji kada se navedene mjere prestanu primjenjivati, što je sukladno i sa odredbom članka 51. Istanbulske konvencije.

Fondacija također smatra da je neophodno izmijeniti trenutno zakonsko rješenje prema kojem žurne mjere zaštite/zaštitne mjere izriče nadležni sud u prekršajnom postupku, s obzirom na to da je navedeno zakonsko rješenje stvaralo velike nedoumice u praksi, te su neki sudovi u Republici Srpskoj (primjera radi Okružni sud u Bijeljini) zauzimali stavove da ovo zakonsko određenje uopće nije ni primjenjivo, te su po izjavljenim žalbama obustavljali pokrenute postupke po takvim prijedlozima, sa obrazloženjem da odredbama ZZNP, niti odredbama Zakona o prekršajima Republike Srpske („Sl. glasnik RS", br. 63/2014, 36/2015, 110/2016, 100/2017, 19/2021 i 90/2023, dalje: ZOP RS) nije propisano kako će se to pokrenuti i voditi prekršajni postupak i zaštitne mjere u prekršajnom postupku protiv nekoga za djelo koje nije propisano kao prekršaj, te da iako ZZNP zaštitne mjere ne propisuje kao sankcije da iste imaju represivni karakter, zbog čega prema stavovima nekih sudova postoje okolnosti koje isključuju vođenje prekršajnog postupka u smislu odredbe članka 181. točka 8) ZOP RS.

Neophodno je odredbama ZZNP propisati obvezu kontinuirane edukacije ovlaštenih osoba u svim subjektima zaštite, a posebno propisati obvezu održavanja kontinuiranih edukacija u nadležnom Centru za edukaciju sudaca i tužitelja Republike Srpske za suce i tužitelje u ovoj oblasti (primjera radi moduli iz oblasti nasilja u obitelji ili obiteljskoj zajednici čije bi pohađanje bilo obvezno za suce/tužitelje koji rade na ovim predmetima). Odnosno, zakonom propisati obvezu redovite specijalizirane obuke i osiguravanje uputstava za ovlaštena službene osobe nadležnih ministarstva unutarnjih poslova, sudaca i tužitelja u oblasti nasilja u obitelji ili obiteljskoj zajednici, sa posebnim akcentom na procedure u postupanju, u svrhu izrade standardiziranih alata za procjenu u svim slučajevima nasilja u obitelji ili obiteljskoj zajednici i razvoja plana zaštite, pomoći i potpore žrtvi.

Fondacija je mišljenja da žurna reakcija sustava u cilju sprečavanja nasilja u obitelji nije dovoljno učinkovita, jer neodlučnost i nesigurnost predstavnika institucija utječe na počinitelje i na žrtve. Sustav značajno prebacuje odgovornost na žrtve nasilja, u smislu da, ukoliko žrtva odustaje od prijave/svjedočenja, sustav vrlo malo poduzima po službenoj dužnosti da nasilje sankcionira i

zaustavi. Na taj način je sav teret prebačen na žrtvu. Također, sustav reagira samo na nasilje koje se desilo, sustav ne reagira u situacijama kada se prijeti nasiljem i kad postoje indicije da bi se nasilje moglo desiti, što bi trebalo da bude obveza države, da učini sve da do nasilja ne dođe, a ukoliko dođe da žrtve zaštiti a počinitelje kazni.

Navode da su im se u prethodnom razdoblju obraćale žene sa invaliditetom koje su doživjele nasilje. Žene sa invaliditetom su dvostruko marginalizirane, prvo zato što imaju neku vrst invaliditeta i svakodnevno se suočavaju sa preprekama, a drugo zato što su često izložene nasilju od strane samih ljudi sa kojima su u partnerstvu i od čije pomoći zavise. Žene sa invaliditetom su izložene psihičkim oblicima nasilja koji nisu uobičajeni za žrtve bez invaliditeta, kao što je uskraćivanje osnovnih potreba koje proizlaze iz zavisne veze. Za njih je uskraćivanje osnovnih potreba kao što su hrana, higijena, odjeća i pristup zdravstvenoj skrbi jedan od najčešćih oblika nasilja koji ima dalekosežne posljedice po njihovo tjelesno/fizičko i mentalno zdravlje. Upravo iz tih razloga je otežan pristup dostupnim metodama potpore u zajednici, jer osim putem telefona ne postoji drugi način registracije. Često se njihovi odlasci iz njihovih stanova svode na odlazak u pratnji nasilne osobe, a čak i kada odu samostalno, postoje velike arhitektonske barijere za pristup institucionalnim prostorijama. Ova pozicija je dodatno komplicirana za žene koje dolaze iz ruralnih područja zbog teritorijalne udaljenosti. Jedan od izazova je i strah od institucionalizacije, jer je jedan od oblika zastrašivanja upravo ova vrsta prijetnje. Stoga je važno razviti posebno osjetljive oblike potpore za rad i pristup za žene sa invaliditetom koje su doživjele nasilje. Bilo bi važno izvršiti sveobuhvatnu analizu baza podataka žena sa invaliditetom kako bi se mapirale žene u riziku od nasilja a što bi bilo uz dodatnu potporu centara za socijalni rad.

Prema iskustvu Fondacije u radu sa slučajevima nasilja, može se reći da je odvođenje žrtava u sigurnu kuću jedna od najefikasnijih mjera skrbi i potpore žrtvama nasilja koju primjenjuju institucije sustava. Predlaže se u momentima kada sustav zakaže i ne koristi postojeće mehanizme, da se nasilnik udalji iz stambenog prostora, da mu se odredi mjera pritvora od najmanje mjesec dana i da se u slučaju zavisnosti uputi na liječenje, kao i u situacijama kada je rizik od ponovnog nasilja visok. Na ovaj način žene i djeca su zbrinuti na sigurnom mjestu, koje takvim doživljavaju, za cijelo vrijeme trajanja posebne mjere potpore. Daje im se osnovni osjećaj sigurnosti da nisu u opasnosti od bilo kakvog napada na njihov tjelesni i psihički integritet. U sigurnoj kući imaju kontinuiranu stručnu pomoć i potporu u psihološkom, socijalnom, medicinskom i pravnom segmentu, koja se planira i realizira prema njihovim specifičnim potrebama. Tu rade na jačanju svojih kapaciteta, kako bi nakon izlaska i samostalnog života mogle odoljeti svim pritiscima i mogućim prijetnjama počinitelja nasilja i njegove društvene mreže. U završnoj fazi radi se na pronalaženju izlazne strategije, odnosno najboljeg rješenja, koje se realizira kroz ekonomsko osnaživanje, potporu u pronalaženju stana i rješenja za skrb o djeci. Zahvaljujući programu, od 1.100 žena i djece, njih 75% je našlo izlaz iz začaranog kruga nasilja i započelo samostalan život.

U cilju unapređenja sustava zaštite od nasilja u obitelji, Fondacija smatra da je potrebno raditi na edukaciji svih profesionalaca u lancu skrbi i potpore žrtvama, ali i u lancu sankcioniranja počinitelja nasilja. Zakonska rješenja omogućavaju korištenje prijedloga za izricanje žurnih mjera zaštite i zaštitnih mjera, koje policija i centri za socijalni rad vrlo rijetko predlažu, pa se stoga rijetko i izriču. Kada žrtve iskoriste prigodu da predlože zaštitne mjere, predstavnici suda kao prepreku ističu nedostatak sigurnosti u učionici, kao i nedostatak dokaza koje žrtva ne može prikupiti. Drugi problem su dugotrajni sudski postupci, koji mogu trajati i po nekoliko godina.

Neophodno je da se lokalna zajednica uključi u rješavanje pitanja od značaja za žrtve nasilja, kao što su socijalno stanovanje, pogodnosti pri zapošljavanju, oslobađanje od plaćanja troškova djece u predškolskim ustanovama, jednokratna pomoć nakon osamostaljenja i dr.

IV ŽALBE ZAPRIMLJENE U INSTITUCIJI OMBUDSMANA KOJE SU SE ODNOSILE NA NASILJE U OBITELJI

Podaci kojima Institucija ombudsmana trenutno raspolaže u svezi sa nasiljem u obitelji temelje se na pojedinačnim žalbama koje je zaprimila u razdoblju od 2019. godine, pa do 2024., a koji su evidentirani u elektroničkoj bazi podataka Institucije.

Predmeti nasilja u obitelji evidentiraju se u elektroničkoj bazi podataka Institucije ombudsmana (OWISS) u okviru Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije kao posebna kategorija, odnosno povreda prava „nasilje u obitelji“.

Međutim, nužno je istaknuti da iskazani broj predmeta nasilja u obitelji u ovoj bazi podataka, ne oslikava nužno stvarno brojčano stanje ovih predmeta, s obzirom na to da se pojedini predmeti u kojima je kršenje prava „nasilje u obitelji“, ovisno o označenoj odgovornoj strani (sud, tužiteljstvo, policija, centar za socijalni rad i dr) registriraju i u okviru drugih odjela kao što su Odjel za praćenje građanskih i političkih prava, Odjel za praćenje ljudskih prava u oblasti pravosuđa i uprave, Odjel za praćenje ostvarivanja ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava te Odjel za praćenje ostvarivanja prava djece.

NASILJE U OBITELJI	
GODINA	BROJ PREDMETA
2019.	1
2020.	7
2021.	6
2022.	1
2023	6
2024.	7

U nastavku Izvješća prezentiramo neke od oglednih primjera registriranih u razdoblju 2019.-2024. godina, počev od novijih.

1. Žalbe zaprimljene u razdoblju od 2023.- 2024.

Predmet: Ombudsmani BiH postupaju po žalbi⁹⁸ koja je zaprimljena putem Udruge Nova generacija Banja Luka (a putem Savjetodavne linije za djecu i mlade „Plavi telefon“) kao prijava sumnje na nasilje u obitelji. Iz žalbenih navoda proizlazi da je dana 22.08.2024. godine jedna osoba pozvala „Plavi telefon“ i predstavila se kao A.H., te istakla da su ona, njezin brat (14), sestra (11) i majka žrtve nasilja od strane oca, odnosno supruga. Tijekom postupka istraživanja utvrđeno je da je Policijska stanica Travnik, nakon prijave djeteta da ona i njezini članovi obitelji trpe fizičko nasilje od strane oca, poduzela mjere i radnje iz svoje nadležnosti. Dijete je saslušano u prisustvu

⁹⁸ Ž-BL-01-507/24

stručnog osoblja Centra u prostorijama Županijskog tužiteljstva Travnik i kompletno izvješće o počinjenom kaznenom djelu Nasilje u obitelji protiv oca, proslijeđen je na dalje postupanje. Centar za socijalni rad Novi Travnik⁹⁹ obavještava Ombudsmane o poduzetim radnjama: dijete saslušano u prisustvu socijalne radnice Centra u nadležnom tužiteljstvu, obavljen terenski posjet na adresi življenja obitelji, dijete i otac uključeni u psihosocijalni tretman, sa namjerom da se i drugi članovi obitelji uključe u tretman, u zavisnosti i od njihove volje. Navode i da će u narednom razdoblju nastojati popraviti lošu komunikaciju i narušene zajedničke odnose. Predmet je u radu.

Predmet: Povodom ubojstva u Gradačcu Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine odlučila je da otvori predmet¹⁰⁰ po službenoj dužnosti (*ex officio*), ostvarujući svoj mandat preventivnog mehanizma zaštite osnovnih ljudskih prava. Cilj otvaranja postupka je, između ostalog, sagledavanje zakonodavnog okvira, politike prevencije i drugih mjera koje država generalno poduzima u sprečavanju djela ove vrste. U postupku istrage Institucija ombudsmana se obratila Županijskom tužiteljstvu Tuzla, tražeći podatke od značaja za postupanje u predmetima nasilja u obitelji ili rodno zasnovanog nasilja, uključujući informacije o konkretnom slučaju kao i statistike, analize, ocjenu adekvatnosti pravnog okvira, teškoće u dokazivanju ili druge informacije vezane za postupanje, sankcioniranje ili mjere osiguranja prema počiniteljima ove kategorije kaznenih djela.

Dana 14.12.2023. godine Glavni županijski tužitelj je dostavio izjašnjenje koje obuhvaća Izvješće o radu Tužiteljstva, Inicijative vezane za primjenu kaznenih zakona, statistike u predmetima nasilja u obitelji, te mjere koje je Tužiteljstvo poduzimalo iz svoje nadležnosti u cilju prevencije počinjenja pomenutih djela.

Predmet: Ombudsmani su odlučili da, sukladno sa člankom 2. Zakona o ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine otvore predmet po službenoj dužnosti¹⁰¹, povodom pisanja pojedinih medija o radu sigurnih kuća u Republici Srpskoj i funkcioniranju SOS telefonskih linija za žrtve nasilja u obitelji. Kako se navodi, od 2006. godine uspostavljen je jedinstven SOS telefon za žrtve nasilja, ali se ova usluga i potpora žrtvama nasilja u obitelji oslanja na volonterski rad u tri sigurne kuće u Republici Srpskoj. Ova usluga i potpora žrtvama nasilja u obitelji nije regulirana zakonima/podzakonskim aktima i nije osigurano njihovo financiranje iz javnih sredstava - proračuna.

Ombudsmani Bosne i Hercegovine dana 15.01.2024. godine Preporukom broj P-13/24 pozivaju Vladu Republike Srpske i Vladu Federacije Bosne i Hercegovine da poduzmu dodatne napore kako bi se, radi pune primjene članka 24. Istanbulske konvencije, obezbijedile besplatne SOS telefonske linije 24 sata dnevno i sredstva za funkcioniranje i rad SOS linija u okviru javnih proračuna. Pozvana je i Vlada Brčko distrikta Bosne i Hercegovine da na području Brčko distrikta Bosne i Hercegovine omogući funkcioniranje besplatne SOS telefonske linije 24 sata dnevno, kao i da sredstva za funkcioniranje i rad SOS linija obezbijedi u javnom proračunu. Također, Ombudsmani su pozvali sve nadležne da ovo značajno pitanje uredi donošenjem odgovarajućih zakonskih i podzakonskih akata.

⁹⁹ Akt broj 04-31.24-313/24 od 27.09.2024. godine

¹⁰⁰ Ž-BL-06-489/23

¹⁰¹ Ž-BL-06-338/23

Nakon upućene Preporuke, Ombudsmeni zaprimaju zaključak Vlade Brčko distrikta Bosne i Hercegovine¹⁰² kojim prihvataju Preporuku Ombudsmana i zadužuju Odjeljenje za zdravstvo i ostale usluge da pokrenu postupak dopune odgovarajućeg zakona sa ciljem realiziranja Preporuke.

Uvažavajući protek vremena, Ombudsmeni su aktom od 14.05.2024. godine pozvali Vladu Republike Srpske i Vladu Federacije Bosne i Hercegovine da dostave informacije o poduzetim mjerama sukladno sa Preporukom Ombudsmana. Nakon toga, Ombudsmeni zaprimaju akt Ureda premijera Federacije Bosne i Hercegovine¹⁰³ iz kojeg proizlazi da je Ured zatražio od Gender centra Federacije Bosne i Hercegovine informaciju o aktivnostima poduzetim na realiziranju Preporuke.

Kako Ombudsmeni nisu zaprimili povratne informacije nadležnih entitetskih vlada i informaciju od nadležnog Odjeljenja za zdravstvo i ostale usluge, aktom od 05.08.2024. godine, još jednom su pozvani svi nadležni kojima je upućena Preporuka, da to učine.

Do dana izrade ovog Izvješća Ombudsmeni nisu zaprimili tražene informacije i stoga konstatiraju da nadležni nisu postupili po Preporuci Ombudsmana broj P-13/24 od 23.01.2024. godine.

Predmet: Ombudsmeni BiH postupali su po žalbi¹⁰⁴ stranke koja je dana 23.07.2022. godine napustila supruga i od tada živi kod svojih roditelja. Sa suprugom je dobila dijete, a dana 12.05.2023. godinu suprug je fizički napao nju i njezine roditelje - o svemu je obavijestila policiju (PS Stanari) i Centar za socijalni rad Stanari. Kako pojašnjava, zadobila je teške tjelesne povrede i ne može vjerovati što se dogodilo. Na poseban upit pojašnjava da pokušaj mirenja u nadležnom centru za socijalni rad nije uspio i ima saznanja da je njezin suprug podnio tužbu za rastavu braka. Od Ombudsmana je zahtijevala reakciju. Uvažavajući odredbe Zakona o ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine i Pravila postupka Institucije ombudsmana ovo obraćanje registrirano je kao žalba i to u Odjeljenju za eliminaciju svih oblika diskriminacije. Ombudsmeni su se odmah obratili nadležnim tijelima unutarnjih poslova i nadležnom centru za socijalni rad kako bi im se ukazalo na značaj njihovog rada u postupku, tj. u procesu zaštite od nasilja i rodno zasnovane diskriminacije u konkretnom slučaju. Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini propisani su načini zaštite žrtve nasilja, a što uključuje i kazneno-pravnu zaštitu.

Ombudsmeni BiH obaviješteni su da je nadležno tužiteljstvo dana 08.03.2024. godine podiglo optužnicu protiv B.B. zbog kaznenog djela nasilja u obitelji ili obiteljskoj zajednici i da je optužnica upućena na potvrđivanje suda za prethodno saslušanje Osnovnog suda u Doboju. Cijeneći činjenice da je tužiteljstvo podiglo optužnicu i da podnositeljica žalbe nije dostavila nove podatke i činjenice koji bi eventualno izazvale zabrinutost Ombudsmana, predmet je zatvoren.

Predmet: Ombudsmeni BiH postupali su po žalbi¹⁰⁵ stranke koja navodi da već duže vrijeme i ona i maloljetno dijete trpe nasilje od strane još uvijek vjenčanog supruga te ističe da je više puta isto prijavljivala nadležnim tijelima, kao i "zlouporabu službenog položaja od strane glavne okružne tužiteljice u Bijeljini koja je više od četiri godine uz pomoć PS Bijeljina i ostalih kolega

¹⁰² Akt broj 01.11-0323SR -004/24 od 24.04.2024. godine

¹⁰³ Akt broj 01-02-72-3/24 od 17.05.2024. godine

¹⁰⁴ Ž-BL-06-248/23

¹⁰⁵ Ž-SA-08-316/25

na koje ima utjecaj preko funkcije prikrivala mnogobrojna nasilja nada mnom i maloljetnim djetetom i štitila svog sina i sebe, a koja su nadležni potvrdili kao kazneno djelo nasilje u obitelji i koja su potvrđena ali , gdje sam bila žrtva od strane sina pomenute tužiteljke u kontinuitetu skoro 4 godine od kad sam zatrudnila pa sve do 19.7.2024. godine kada sam zbog teških tjelesnih povreda bila hospitalizirana i liječena u JZU Sveti Vrači u Bijeljini do 21.7.2024 za što postoji medicinska dokumentacija i prijave koje potvrđuju moje navode. ”

Institucija ombudsmana je razmotrila žalbu i odlučeno je da se pokrene postupak istraživanja, te su pozvani Okružno javno tužiteljstvo u Bijeljini, Okružno javno tužiteljstvo Istočno Sarajevo, Centar za socijalni rad u Bijeljini i Policijska uprava Bijeljina , da u okviru svoje nadležnosti, a sukladno sa čl. 23. i 25. Zakona o Ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine¹⁰⁶ i člankom 14. Pravila postupka Institucije ombudsmana¹⁰⁷, u roku od 10 dana, od dana prijema akta, dostave informacije o postupcima koji su se vodili i/ili se još vode a u svezi sa prijavama za nasilje nad žaliteljicom i maloljetnim djetetom (koje aktivnosti se poduzete, u kojoj fazi su postupci po prijavama) i navodnom zlouporabom položaja od strane glavne okružne tužiteljice u Bijeljini.

Također, potrebno je da Centar za socijalni rad Bijeljina dostavi informacije da li su upoznati sa konkretnim slučajem, koje su radnje poduzete, ili koje se namjeravaju poduzeti. Predmet je još uvijek predmet istrage Institucije ombudsmana.

Predmet: Ombudsmani BiH, postupajući po službenoj dužnosti, otvorili su predmet¹⁰⁸ nakon saznanja detalja o nasilju iz medija. U medijima se navodi slijedeće : Iz novinskih članaka proizlazi da su, u Mostaru dana 16.03.2025. godine, trojica muškaraca napali suprugu i majku pred njezinim maloljetnim kćerkama. Pri nasilju su korišteni razni predmeti - od pekarske gajbe, betonskih elemenata i letve. Napadači su je nastavili udarati i nakon što su je oborili. Stric žrtve je bio prisutan, te je pokušao pomoći istoj, zbog čega je i on zadobio udarce. Za sve vrijeme nasilja, njezine maloljetne kćerke su bile u blizini. Iz članka proizlazi da je o svemu obavještena policija. Ombudsmani su se obratili Ministarstvu unutarnjih poslova HNŽ, te zaprimili izjašnjenje Policijske uprave Mostar¹⁰⁹, u kojem se ističe da su nakon prijava u predmetom slučaju formirali tri kaznena predmeta. S obzirom na to da je uslijed navedenog događaja došlo do počinjenja više kaznenih djela od strane različitih počinitelja u PU Mostar vodi se postupak za kaznena djela Nasilje u obitelji, Laka tjelesna ozljeda i Ugrožavanje sigurnosti, te se još vrše istražne radnje u navedenim predmetima. Nadležnom Županijskom tužiteljstvu dostavljeno je Izvješće o događaju dana 12.03.2025. godine.

S obzirom na to da se provode istražne radnje i da su formirani kazneni predmeti predmet je zatvoren.

Predmet: U predmetu¹¹⁰ koji se odnosi na prijavu nasilja koje je usmjereno na osobe povezane sa žrtvom, što također može biti kvalificirano kao vid nasilja u obitelji/obiteljskoj zajednici, iako *de facto* zajednica ne postoji ili je prestala da postoji.

¹⁰⁶ “Službeni glasnik BiH” br. 32/00,19/02, 35/04, 32/06, 38/06, 50/08 i 61/23

¹⁰⁷ “Službeni glasnik BiH” broj: 104/11

¹⁰⁸ Ž-MO-06-41/25

¹⁰⁹ Akt broj 02/5-2-03-2-1059/25, od 11.04.2025. godine

¹¹⁰ Ž-BL-06-456/25

U nekoliko predmeta¹¹¹ Instituciji ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovina, obraća se udruga građana koja ima uspostavljenu liniju za pomoć žrtvama nasilja u obitelji. Radi se o anonimnim prijavama, gdje se ne navodi identitet podnositelja žalbe, nego se predočavaju informacije o mogućem postojanju nasilja, koje često potiče od drugih članova obitelji, susjeda ili trećih osoba. U takvim predmetima Institucija ombudsmana se obraća nadležnoj policijskoj stanici, kao i drugim nadležnim institucijama (Centar za socijalni rad i tužiteljstvo) te traži ispitivanje navoda iz prijave i dostavljanje povratnih informacija o poduzetim mjerama.

Institucija ombudsmana je primila navode u predmetu¹¹² o tome da je podnositeljica žalbe fizički napadnuta, da je o tomu medicinsku dokumentaciju predala policiji, da je u više navrata prijavljivala incidente i uznemiravanje od strane bivšeg partnera, koji je gotovo uvijek bio u alkoholiziranom stanju. Ističe da je policija uvijek reagirala brzo, ali da nema informacija o statusu predmeta, te da je prigodom jednog od incidenata prijavljeni ukrao njenu privatnu poštu iz poštanskog sandučeta, pa smatra da je s njim trebalo da bude obavljen informativni razgovor ili određene mjere zabrane prilaska. Institucija ombudsmana se obratila nadležnom tužiteljstvu tražeći informacije o statusu prijave ili druge informacije od značaja za predmet. U odgovoru tužiteljstva, navodi se da je donesena naredba o provođenju istrage zbog postojanja osnova sumnje da je počinio kazneno djelo nasilje u obitelji ili obiteljskoj zajednici iz članka 190. stavak 1. Kaznenog zakonika Republike Srpske, o čemu je podnositeljici žalbe upućena obavijest, nakon čega je predmet zatvoren.

2. Žalbe zaprimljene od 2019. do 2022. godine

Predmet: Ombudsmani BiH su postupajući po službenoj dužnosti otvorili predmet koji se odnosi na usvajanje Protokola o postupanju u slučajevima nasilja nad osobama sa invaliditetom, sa posebnim osvrtom na seksualno i rodno zasnovano nasilje.¹¹³ Pojedinačne žalbe koje su se ticale seksualnog i rodno zasnovanog nasilja nad osobama sa invaliditetom uglavnom su dolazile od udruga koje okupljaju osobe sa invaliditetom u cilju uspostavljanja stručne potpore koja bi trebalo da bude žurna i usmjerena na žrtvu. Ombudsmani ovom inicijativom nastoje ukazati nadležnim javnim tijelima o značaju i neophodnosti uspostavljanja jasnih procedura kada je u pitanju bilo koji oblik seksualnog i rodno zasnovanog nasilja, zbog čega su uputili preporuku nadležnim ministarstvima radi poduzimanja aktivnosti na uspostavljanju Protokola o postupanju u slučajevima seksualnog i rodno zasnovanog nasilja nad osobama sa invaliditetom.¹¹⁴

Preporuka je djelomično realizirana.

Predmet: Ombudsmani BiH postupali su po žalbama¹¹⁵ iste žaliteljice koje su se odnosile na Ministarstvo unutarnjih poslova Tuzlanske županije i Županijsko tužiteljstvo Tuzlanske županije. U žalbi imenovana navodi „*Rastava okončana 22. 12. 2020. godine sa presudom o viđanju zajedničke kćerke iziskuje preuzimanje oca i predavanje djeteta majci. Kćerka narušenog mentalnog zdravlja zbog konfliktnih situacija u zajednici još prije rastave dodatno je bila izložena stresnoj situaciji 29.09.2022. g. kada je prigodom predavanja meni, otac istukao mene pred njenim*

¹¹¹ Ž-BL-06-682/23, Ž-BL-06-59/24

¹¹² Ž-BL-06-640/24

¹¹³ Ž-BL-02-581/22

¹¹⁴ Ž-BL-02-581/22 Preporuka broj: P-54/23 od 16.02.2023. godine

¹¹⁵ Ž-BR-01-26/23 i Ž-BR-01-264/23

očima. Zabrana prilaska oca prema meni je u trajanju od 6 mjeseci. O stanju kćerke s nalazima je obaviješten Centar za socijalni rad i policija koji su prijavu o sumnjama navedenim u opširnijoj obrazložbi predali tužiteljstvu 04.10.2022.g. Poruke za viđanje djeteta od oca sa datumom 30.10 i 06.11. su bile samo na upit o davanju djeteta. Obavijestila sam Centar za socijalni rad gdje su kazali da ako želi vidjeti dijete zna gdje treba da se obrati. Policiju sam pozvala kažu da ništa više nije u njihovoj nadležnosti. Ne osporavam viđanje oca sa djetetom, ali se bojim za svoju bezbjednost pri predaji i boravku djeteta sa njim. Sloboda kretanja i sam život mene kao majke je ugrožen. Otac djeteta ako želi da viđa kćerku molim nadležne ustanove da preuzmu odgovornost.“

Dana 29.9.2023. godine Ombudsmani su uputili Preporuku pod brojem 263/23 kojom je preporučeno: *“Ministarstvu unutarnjih poslova Tuzlanske županije, Policijskoj Upravi, Policijskoj stanici Istok-Tuzla i Županijskom tužiteljstvu Tuzlanske županije*

- 1. da preispitaju sva postupanja u predmetnoj pravnoj stvari, i sukladno pozitivnim zakonskim propisima utvrde mogućnost za poduzimanje dodatnih pravnih radnji;*
- 2. da u roku od 8 dana od dana prijama ove preporuke izvijeste Ombudsmane Bosne i Hercegovine o načinu ispoštovanja iste.“*

Preporuka je ispoštovana i predmet zatvoren.

Predmet: Ombudsmani BiH postupali su po žalbama¹¹⁶ sestara koje su dana 22.08.2018.godine kaznenu prijavu zbog nasilja u obitelji uputile Županijskom tužiteljstvu Tuzlanske županije po kojoj također, do dana obraćanja Instituciji ombudsmana nije postupljeno.

Ombudsmani za ljudska prava Bosne i Hercegovine nakon provedenog postupka po žalbama žaliteljica iste su ocijenili osnovanim i Županijskom tužiteljstvu Tuzlanske županije dana 23.12.2019.godine uputili Preporuku broj: 297/19:

- 1. „da, bez odlaganja, poduzmu efektivne mjere i radnje radi okončanja navedenih istraga i donošenja tužiteljske odluke u predmetnoj stvari, uvažavajući nalaz i mišljenje Ombudsmana Bosne i Hercegovine.*
- 2. Da u roku od 60 dana od dana prijama ove preporuke obavijeste Ombudsmane o poduzetim mjerama i rokovima za realiziranje preporuke.“*

Preporuka je realizirana.

¹¹⁶ Ž-BR-05-2/19 i Ž-BR-08-156/19

V NALAZ I MIŠLJENJE OMBUDSMANA ZA LJUDSKA PRAVA

S obzirom na značaj uloge koju obitelj ima za razvoj pa i opstanak svakog društva, problemu nasilja u obitelji opravdano se daje veći značaj. Društvo ne smije dozvoliti da žene, djeca, nemoćne osobe i drugi, budu žrtvom obiteljskog nasilja. Tim prije, ako su djeca žrtve nasilja ili promatraju nasilje duže vremensko razdoblje, na “najboljem su putu” da i sami postanu nasilni.

U oblasti zaštite prava žena dva izrazito važna obvezujuća međunarodna instrumenta za Bosnu i Hercegovinu su Konvencija UN-a o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)¹¹⁷ i Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji - Istanbulska konvencija.¹¹⁸

U svezi s tim, Ombudsmani podsjećaju da je Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (CAHVIO) - Istanbulska konvencija, ključni međunarodni instrument u zaštiti od nasilja nad ženama koja predstavlja međunarodni sporazum i pravni instrument u Europi koji za cilj ima stvaranje pravnog okvira za prevenciju nasilja nad ženama, zaštitu žrtava nasilja i kažnjavanje počinitelja nasilja.

Nasilje u obitelji pogađa žene nerazmjerno u odnosu na muškarce i kao takvo predstavlja vid nasilja nad ženama te je prepoznato u Konvenciji Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (članak 2).

Istanbulska konvencija obvezuje zemlje potpisnice na sveobuhvatni pristup nasilju nad ženama i poduzimanje neophodnih zakonodavnih i drugih mjera za sprečavanje diskriminacije žena, izradu sveobuhvatnog okvira, politika i mjera zaštite i pomoći svim žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u obitelji i primjenu djelotvornih, sveobuhvatnih i koordiniranih državnih politika koje obuhvaćaju sve relevantne mjere za sprečavanje i borbu protiv svih vidova nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom.

Konvencija UN-a o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena nameće obvezu državama članicama da primijene načela sadržana u njoj, kao i da u tu svrhu usvoje mjere potrebne za otklanjanje diskriminacije u svim njezinim vidovima i manifestacijama.

U Bosni i Hercegovini postoji adekvatan pravni okvir koji regulira zaštitu nasilja u obitelji, ali je otvoreno pitanje stvarne primjene donesenih zakonodavnih propisa. Pitanje zaštite u obitelji uređeno je Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji Republike Srpske i Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji Federacije Bosne i Hercegovine¹¹⁹ kao i Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji Brčko distrikta BiH, kako je to gore pobliže opisano.

¹¹⁷ Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) stupila je na snagu 03. septembra 1981. godine. Sadržana je u Ustavu BiH, u Aneksu I.

¹¹⁸ Bosna i Hercegovina je 26. zemlja članica VE koja je potpisala Konvenciju Vijeća Europe o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (CAHVIO). 08.03.2013. godine. Dom naroda (31. sjednica, održana 23.07.) i Zastupnički dom (50. sjednica, održana 18.07.) Parlamenta Bosne i Hercegovine ratificirali su Konvenciju.

¹¹⁹ Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji u Federaciji BiH, br.20/13

Analizom predmeta koji se odnose na slučajeve nasilja u obitelji u BiH, evidentno je da se svake godine bilježi značajan broj ovih slučajeva, kao i da u nekim slučajevima počinitelji nasilja ponavljaju kazneno djelo, pa se postavlja pitanje učinkovitosti izrečenih zaštitnih mjera i donesenih sudskih presuda. Prema informacijama dobivenim od strane nadležnih tijela, u kaznenim predmetima vođenim za kazneno djelo nasilje u obitelji, najčešće se izriču uvjetne osude. Relativno veliki broj slučajeva nasilja u obitelji, te često ponavljanje tog djela od strane počinitelja nasilja, ukazuje na neučinkovitost poduzetih mjera i radnji nadležnih tijela, što nedvosmisleno upućuje na zaključak o nastavljanju diskriminacije žrtava nasilja, prije svega diskriminacije žena.

Institucija ombudsmana je i prije tragičnih događaja u Gradačcu i drugim mjestima, zaključkom sa sjednice od 19.05.2023. godine, nakon što je prepoznala potrebu sustavnog praćenja i unapređenja okvira za borbu protiv rodno zasnovanog nasilja, odlučila pristupiti izradi Specijalnog izvješća o rodno zasnovanom nasilju prema ženama u Bosni i Hercegovini.

Kao polazna točka za izradu ovakvih suštinskih dokumenata bila je identificirana potpuna informacija o raširenosti i prisutnosti djela ove vrste u našem društvu, jer su ih često pratile povišen stupanj stigmatizacije i različite prepreke u prijavljivanju, što je uključivalo i negativne rodne stereotipe (uglavnom prema ženama), osudu javnosti, minimiziranje posljedica ili prihvatljivost spornih ponašanja, među kojima i tjelesno nasilje unutar obitelji.

Jednako tako, u Federaciji Bosne i Hercegovine su, u okviru jačanja kaznenopravne zaštite žrtava nasilja, usvojene izmjene kaznenog zakona kojima je uvedeno novo kazneno djelo - teško ubojstvo ženske osobe (femicid), čime je prepoznat rodno zasnovani motiv kao kvalifikatorna okolnost i propisana kazna dugotrajnog zatvora. Ovim izmjenama Federacija BiH je uskladila svoj zakonodavni okvir s međunarodnim standardima, prije svega sa Istanbulskom konvencijom i Direktivom (EU) 2024/1385 o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.

Istodobno, sagledavala se primjena i adekvatnost predviđenih zaštitnih mjera, kao što su zabrana prilaska žrtvi, sankcije za kršenje ovih mjera, sankcioniranje povratnika u vršenju djela i slično. U pojedinim pravnim sustavima bila je predviđena i olakšana pozicija i potpora žrtvama u tijeku kaznenog postupka, što je uključivalo pravo na pratnju osobe od povjerenja, ali i strožije prekršajne i kaznene sankcije, ukidanje zastare za spolno zlostavljanje djeteta i slično.

U svakom slučaju, cilj zakonskih izmjena i predloženih mjera bio je eliminacija nasilja nad ženama i osnaživanje prava žena žrtava nasilja, između ostalog i putem strožijeg sankcioniranja svih oblika rodno utemeljenog nasilja. To je uključivalo, kao jedan od prvih i ključnih koraka, specijalizaciju sudaca i tužitelja, obvezne edukacije o rodno zasnovanom nasilju te širenje sustava potpore žrtvama i svjedocima.

Primjera radi, Ombudsmani BiH su u predmetu koji se vodio pred Institucijom istakli da, imajući u vidu faktore kada je prijavljeno djelo, te dugotrajnost postupanja policije Brčko distrikta BiH i Osnovnog suda Brčko distrikta BiH, isti potvrđuju zabrinjavajuće razloge zbog kojih većina žena

žrtava nasilja nema povjerenja u institucije sustava, što rezultira akumuliranjem straha kod žena žrtava nasilja i neprijavljuivanjem slučajeva nasilja.¹²⁰

Ombudsmeni BiH postupajući u žalbama¹²¹ čiji je žalbeni osnov zaštita prava i najboljeg interesa malodobne djece prigodom konfliktnih rastava, došla je do saznanja o znatnom broju slučajeva nasilja nad ženama. Naime, čest slučaj je da se majke malodobne djece obraćaju za zaštitu prava i najboljeg interesa malodobne djece, a da u prilogu žalbe dostavljaju i rješenja koje se odnose na zabranu približavanja žrtvi nasilja i prema potrebi djeci žrtve, te zabranu komunikacije, uznemiravanja i uhođenja žrtve nasilja, odnosno majke.

Ombudsmeni BiH smatraju da bi nadležna tijela svih razina vlasti trebalo da imaju za cilj smanjenje nasilja u zajednici, sa posebnim osvrtom na obitelji.

Pojedini predmeti¹²² povlače pitanje važnosti proaktivnog djelovanja, imajući u vidu da je u pojedinim slučajevima nasilja u obitelji reakcija zakašnjela - kada do najtežih oblika nasilja već dođe. Često se Instituciji ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine obraćaju udruge građana - nevladine organizacije sa anonimnim prijavama nasilja u obitelji. Postupajući po takvim prijavama, Institucija ombudsmana se obraća nadležnoj policijskoj stanici, tražeći informacije o njihovim saznanjima i poduzetim mjerama. Takvi predmeti se zatvaraju nakon što teritorijalno nadležna policijska stanica bude upoznata sa problemom koji je prijavljen podnositeljima žalbe, i kada bude utvrđeno da nema dokaza o tomu da su napravljeni propusti u pogledu postupanja po prijavama bilo koje strane, a što bi opravdalo eventualnu intervenciju Institucije ombudsmana u bilo kojem pravcu. U slučajevima nasilja u obitelji, centri za socijalni rad imaju ključnu ulogu u sustavu zaštite, jer su najčešće prvi kontakt žrtava s institucijama. Njihove nadležnosti obuhvaćaju procjenu rizika, pružanje psihosocijalne pomoći, koordinaciju s policijom i tužiteljstvom te iniciranje zaštitnih mjera i smještaja u sigurne kuće. Iako su zakonom obvezni da izrađuju i prate individualne planove skrbi, praksa pokazuje značajne razlike među lokalnim zajednicama u pogledu kapaciteta i resursa, što utječe na dostupnost i kvalitetu pružene skrbi. Nedostatak stručnog osoblja, ograničeni proračuni i neujednačena primjena propisa i dalje predstavljaju prepreku učinkovitom i pravodobnom reagiranju.

Upravo polazeći od uočene potrebe da se poveća svijest o značaju uloge centara za socijalni rad i ojača njihova institucionalna pozicija, Institucija ombudsmana izradila je dva specijalna izvješća: Specijalno izvješće o ulozi CSR u zaštiti prava djeteta (2013)¹²³ i Specijalno izvješće o stanju i problemima s kojima se susreću centri/službe za socijalni rad u Bosni i Hercegovini (2019)¹²⁴. Ova izvješća su ukazala na strukturne izazove u oblasti socijalne skrbi i potrebu za jačanjem međusektorske suradnje, kontinuiranim stručnim osposobljavanjem i većim ulaganjem u preventivne programe, što predstavlja osnovu za učinkovitiji odgovor sustava na nasilje u obitelji i zaštitu žrtava.

¹²⁰ Ž-BR-05-324/23; Ž-BR-08-326/23, Preporuka broj: P-36/24

¹²¹ Ž-SA-06-387/25, Ž-SA-01-457/24, Ž-SA-01-565/24, Ž-SA-05-566/24 i Ž-SA-08-567/24

¹²² Ž-BL-06-682/23

¹²³ Dostupno na: https://www.ombudsman.gov.ba/documents/obmudsmen_doc2014032610350450bos.pdf

¹²⁴ Dostupno na: https://www.ombudsman.gov.ba/documents/obmudsmen_doc2019112015101009bos.pdf

Nažalost, teško kazneno djelo od 11.08.2023. godine u Gradačcu¹²⁵ ukazalo je na potrebu preventivnog djelovanja, pitanja izricanja mjera bezbjednosti kao i kaznene politike, koja bi imala između ostalog i adekvatnu odvratajuću ulogu. Neophodno je napomenuti da je potrebno sagledati primjenu kaznenih zakona u svjetlu Istanbulske konvencije koju je BiH ratificirala još 2013. godine. Istanbulska konvencija ne zahtijeva da se propiše posebno kazneno djelo femicida, nego država ima slobodnu procjenu kako će obezbijediti zaštitu od rodno zasnovanog nasilja. To znači da države mogu postići i ovu svrhu propisivanjem kvalificiranih oblika kaznenih djela kada je žrtva ženskog roda. Neophodno je izvršiti ocjenu primjene kaznenopravnih sankcija kod ovakvih nasilnih kaznenih djela, posebno vezano za ogroman broj izrečenih uvjetnih osuda a i činjenicu da je potpuno izostalo izricanje takvih osuda sa zaštitnim nadzorom, te koji nadzor u sebi sadrži mjere pomoći, skrbi, nadzora kroz sudsku zaštitu žena i članova obitelji, kao žrtava nasilja. Sudovi i tužiteljstva često pravdaju svoje postupanje odustankom žrtve od prijave, svjedočenja i gonjenja. Ombudsmani podsjećaju da mišljenje žrtve ne može biti odlučujuće u donošenju odluke o obustavljanju kaznenog gonjenja i podsjećaju da postoji niz dokaznih mehanizama kojima se može utvrditi postojanje kaznenog djela i kaznene odgovornosti. Ovo ukazuje na važnost osiguranja primjene Istanbulske konvencije, ali i referiranja na Direktivu o žrtvama nasilja (*EU Directive 2012/29*) kako bi se u samom momentu prijavljivanja djela uspostavio mehanizam procjena potreba žrtve, uključujući i pitanje njezine sigurnosti jer upravo ovi faktori, uključujući i ekonomsku ovisnost o nasilniku, imaju značajnu ulogu kod odlučivanja žrtve da prijavi djelo i učestvuje u postupku. Donošenjem novog kaznenog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, kojim je uveden institut teškog ubojstva žene zbog njezinog spola (femicid), osigurana je pravna osnova za jaču kaznenopravnu zaštitu žena od rodno zasnovanog nasilja. U narednom razdoblju ključno je obezbijediti dosljednu i učinkovitu primjenu ove odredbe kroz praksu sudova i tužiteljstava, uz paralelno jačanje mehanizama zaštite žrtava i praćenje učinaka nove zakonske regulative.

Ova, medijski eksponirana tragedija ilustrira kontinuiranu epidemiju nezamislive brutalnosti, koja uništava obitelji i ostavlja ožiljke na zajednicama širom Bosne i Hercegovine. Sam izraz nulte tolerancije nije dovoljan. Stojeći u solidarnosti sa svim žrtvama i njihovim voljenima, Institucija ombudsmana za ljudska prava ponovno poziva na implementaciju žurnih i učinkovitih preventivnih mjera i skrbi za žrtve i preživjele, na brze i sveobuhvatne istrage, te na odgovornost počinitelja sukladno sa zakonom.

Potreba strateškog pristupa rodno zasnovanom nasilju nad ženama prouzročena je između ostalog i pojačanim, prevashodno negativnim, senzibilitetom građana vezanim za adekvatnost odgovora pravosuđa vezanog i za pomenuta kaznena djela koja štite od nasilnih radnji žene i članove obitelji. Poštujući ustavna načela podjele vlasti, ali i zakonsku odredbu prema kojoj Institucija ombudsmana nema nadležnost da se miješa u rad pravosudnih tijela, neophodno je dati osvrt i generalnu ocjenu rada policijskih i tužiteljskih tijela koja se ne može svesti samo na ocjenu institucionalne i formalne produktivnosti, nego i proaktivnog pristupa i prevencije težih kaznenih djela, što jeste norma iz kaznenog zakona. Na ovaj način u prvi plan bi bili stavljani suštinski problemi u blagovremenom otkrivanju i gonjenju počinitelja pomenutih kaznenih djela, ali uz

¹²⁵ *Ex officio* Ž-BL-06-489/23

osiguranje i ostalih zahtjeva iz Istanbulske konvencije.¹²⁶ Sve navedeno bi sigurno imalo utjecaja na ukupno povjerenje građana u institucije vlasti i može vratiti utisak o uspješnosti u radu pravosuđa u BiH.

Međutim, i pored naprijed poduzetih mjera i radnji od strane tijela vlasti, evidentno je da problem nasilja u obitelji i diskriminacija žena i dalje postoji u Bosni i Hercegovini, te da se ne smanjuje broj evidentiranih slučajeva. Nadležna tijela u svojim odgovorima često ističu nedostatak multisektorske suradnje, kadrovske probleme i needuciranost osoblja, nedostatak financijske potpore od županija i općina, nedjelotvornost uvjetnih osuda i novčano kažnjavanje počinitelja koje pogađa i obitelji. Ključna iskustva Institucije ombudsmana u slučajevima sa tragičnim ishodom pokazuju da često postupak po prijavi nije bio adekvatan, da nisu postojali protokoli o međusektorskoj suradnji, a i da revnost postupanja policije mora biti značajno jača, što upućuje na potrebu jačanja svijesti ili edukacije.

Navedeni problemi su tim složeniji u povratničkim općinama, koje su nerazvijene, s pretežito starijom populacijom, s malim brojem zaposlenih u nadležnim socijalnim i drugim službama.

Ombudsmani smatraju da jedan od razloga neadekvatnog tretiranja ovog problema generalno leži u nedovoljnoj multisektorskoj suradnji između pet glavnih aktera (centri, policija, sudstvo, pravosuđe i zdravstvo) koji se bave pitanjima zaštite od nasilja u obitelji, što često ima za posljedicu nejednak pristup u tretiranju slučajeva nasilja u obitelji. U cilju otklanjanja ovog problema neophodno je razviti multidisciplinarni pristup na principu međusobne suradnje, razmjene raspoloživih informacija i uzajamnog povjerenja. Najdjelotvorniji mehanizam za razvijanje ovog partnerstva je uspostavljanje partnerskih odnosa kroz primjenu zakona, podzakonskih akata ili protokola o međusobnoj suradnji.

Nadalje, Ombudsmani podsjećaju da Istanbulska konvencija naglašava obvezu članica da osiguraju da prethodno opisane politike stave prava žrtve u središte svih mjera i da se primjenjuju kroz djelotvornu suradnju svih nadležnih tijela, institucija i organizacija, odnosno uključivanje državnih tijela, nacionalnih, regionalnih i lokalnih skupština i uprave, državnih institucija za zaštitu ljudskih prava i organizacije civilnog društva.

Nesporno je da Istanbulska konvencija prepoznaje značaj organizacija civilnog društva u zaštiti od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, da obvezuje članice da odvajaju odgovarajuća financijska sredstva i ljudske resurse za adekvatno provođenje integriranih politika, mjera i programa koje provode i nevladine organizacije i civilno društvo (članak 8), da su obvezne prepoznati, podsticati i podržavati, na svim razinama, rad nevladinih organizacija i organizacija civilnog društva u borbi protiv nasilja nad ženama i uspostaviti djelotvornu suradnju s ovim organizacijama (članak 9).

Istanbulska konvencija u posebnom članku koji nosi naziv Sigurne kuće, nameće obvezu državama članicama da poduzmu sve neophodne zakonodavne i druge mjere kako bi omogućile otvaranje odgovarajućih, lako dostupnih sigurnih kuća u dovoljnom broju za siguran smještaj i proaktivnu pomoć žrtvama nasilja, posebno ženama i njihovoj djeci (članak 23).

¹²⁶ *Istanbulska konvencija podsjeća na obveze države koje počivaju na četiri stupa: prevencija (prevention), zaštita (protection) kazneno gonjenje (prosecution) i koordinirane politike (coordinated policies).*

Međutim, u odgovorima nadležnih tijela dostavljenim Ombudsmanima, nerijetko se ističe, da entitetske, županijske i općinske vlasti u cijelosti nisu ispunile svoje obveze u pogledu osiguranja dostatnih financijskih sredstava za borbu protiv nasilja u obitelji, ne izdvajaju sredstva za plaćanje smještaja žrtava nasilja u sigurne kuće, već to često pada na teret nevladinih organizacija.

Ombudsmeni, u tom smislu, ponovno podsjećaju da uvjeti za provođenje zaštitnih mjera često nisu osigurani. Nerijetko se desi da žrtva biva izbačena na ulicu s djecom te je zbog različite okolnosti često primorana da se vrati kući nasilniku.

I entitetski zakoni i Zakon Brčko distrikta BiH o zaštiti od nasilja u obitelji predviđaju zbrinjavanje žrtve nasilja u obitelji u sigurnu kuću/sklonište, koja predstavlja posebnu mjeru potpore kojom se osigurava siguran smještaj i pomoć žrtvama nasilja u obitelji, koju može realizirati pravna osoba, uz pristanak žrtve i na najduže šest mjeseci, što se može produžiti uz pisanu suglasnost nadležnog tijela starateljstva.

Međunarodni dokumenti koji jamče prava iz oblasti socio-ekonomskih prava, među kojima je i pravo na socijalnu skrb i koja se primjenjuju u Bosni i Hercegovini, su već ranije spomenuti Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima kao i revidirana Europska socijalna povelja, a koju je država dužna poštivati, štititi i ispunjavati. S obzirom na to da obveza leži na državi, način na koji će se ova prava ispuniti je u isključivoj brizi države i svaka država za sebe određuje modele socijalne skrbi onako kako to najbolje odgovara njezinom političko-državnom uređenju, tradiciji, specifičnim problemima koji je opterećuju, itd. Međutim, iako žrtve nasilja u obitelji, uzimajući u obzir trenutnu situaciju u kojoj su u nekim zakonima prepoznate kao korisnici socijalne skrbi, a u drugima ne, ova kategorija ima niz specifičnosti i zahtijeva poseban pristup smatrajući da istodobno, kao što je već ranije istaknuto, nasilje u obitelji predstavlja vid diskriminacije žena, te da je zaštita ove kategorije zajamčena i međunarodnim standardima u oblasti prava žena.

Međunarodni standardi o zaštiti žrtava nasilja naglasak stavljaju na žrtvu, te najprije uzimaju u obzir sigurnost i zaštitu žrtve, te u tom smislu potiču države da koordiniraju radnje u svezi sa zaštitom žrtava, kako bi žrtve dobile trenutnu i sveobuhvatnu pomoć putem koordiniranog, multidisciplinarnog i stručnog djelovanja, te suradnju između policije, zdravstvenih i socijalnih službi, pravosudnog i nevladinog sektora. Uvažavajući financijski aspekt i proračunska ograničenja, potrebno je naći optimalan model zaštite žrtava nasilja u obitelji, što uključuje osnivanje sigurnih kuća i/ili plaćanje smještaja žrtvama.

Nadležna tijela u svojim odgovorima ističu da su žene žrtve nasilja u obitelji zbog ekonomske ovisnosti prinuđene da se vrate počinitelju nasilja, kao i da pred tužiteljstvom odbijaju svjedočiti i ne traže kazneno gonjenje počinitelja. Ombudsmeni su mišljenja da ovakvom ponašanju žena žrtava nasilja u dobroj mjeri pridonosi neadekvatan odgovor vlasti na obveze iz čl. 18. i 20. Istanbulske konvencije, koje nisu poduzele adekvatne mjere na osnaživanju i ekonomskoj neovisnosti žena žrtava nasilja, njihovoj obuci i pomoći prigodom zapošljavanja. Također, žene žrtve nasilja, najčešće, nemaju mogućnost da uz pomoć vlasti riješe pitanje svoga stanovanja, što zbog nedovoljne brige vlasti, a što zbog loše financijske situacije i nedostatka adekvatnog stambenog prostora.

Značajno je ukazati i na preporuku 22. koju je Komitet za ukidanje diskriminacije žena dao u Zaključnim zapažanjima na kombinirano četvrto i peto periodično izvješće Bosne i Hercegovine¹²⁷: “Komitet preporučuje da zemlja članica: (a) uspostavi djelotvorne institucionalne mehanizme za koordinaciju, praćenje i ocjenu efikasnosti utjecaja razvijenih strategija i poduzetih mjera s ciljem da obezbijedi dosljednu primjenu zakona na svim razinama;...(e) obezbijedi odgovarajuću potporu, zaštitu i rehabilitaciju ženama žrtvama svih oblika nasilja, uključujući jačanje kapaciteta postojećih skloništa i proširenje suradnje i financiranje nevladinih organizacija koje obezbjeđuju sklonište i rehabilitaciju žrtvama.”

Ombudsmeni podsjećaju na značaj medija u prevenciji, zaštiti i borbi protiv nasilja u obitelji, čije promotivne aktivnosti trebaju biti usmjerene boljoj informiranosti žrtava o njihovim pravima i mogućnostima ostvarivanja tih prava i o štetnosti nasilnog ponašanja članova obitelji. U tom smislu, Ombudsmeni pozivaju medije da nastave odgovorno prezentirati problematiku nasilja u obitelji, a tamo gdje ima prostora, da poboljšaju svoj rad s ciljem što bolje informiranosti građana o ovom značajnom društvenom problemu. Ombudsmeni posebno ukazuju na važnost sudjelovanja stručnih osoba u svim emisijama vezanim za ovu problematiku. Ocjenom datih izjašnjenja nadležnih tijela, može se konstatirati da nisu dosljedno poštovane odredbe međunarodnih standarda o ljudskim pravima i domaćeg zakonodavstva, a u smislu finansijskih obveza kao ni obveza koje se odnose na osnatak, rad i financiranje sigurnih kuća, prepoznavanje žrtve nasilja kao korisnika socijalne skrbi/pomoći u zakonima o socijalnoj zaštiti te uspostavljanja besplatne pravne pomoći. Ombudsmeni ukazuju na izostanak adekvatne multisektorske suradnje, na potrebu popunjavanja nadležnih tijela stručnim i educiranim kadrom, kao i pitanje djelotvornosti izrečenih uvjetnih osuda.

Uzimajući u obzir sve navedeno, postupajući sukladno sa svojim ovlastima, na osnovi članka 32. Zakona o ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine i članka 7. Zakona o zabrani diskriminacije, Ombudsmeni Bosne i Hercegovine, uzimajući u obzir sigurnost i zaštitu žrtava nasilja u obitelji, upućuju

PREPORUKE

Vladi Federacije Bosne i Hercegovine

Vladi Republike Srpske

Vladi Brčko distrikta Bosne i Hercegovine

Županijskim vladama

1. Da poduzmu učinkovite mjere i radnje na dosljednoj provedbi međunarodnih standarda o ljudskim pravima, domaćeg zakonodavstva i podzakonskih i općih akata sa ciljem prevencije, zaštite i borbe protiv nasilja u obitelji u Bosni i Hercegovini, a sukladno sa pojedinačnim nalazima iz ove preporuke.
2. Ove mjere mogu podrazumijevati pooštavanje kaznene politike u dijelu koji se odnosi na nasilje u obitelji putem izrade nacrtu zakonskih rješenja; davanja većih ovlasti policijskim tijelima ili uvođenja novih tehnologija u procesu nadzora i praćenja nasilnika; edukacije i

¹²⁷Zaključna zapažanja na kombinirano četvrto i peto periodično izvješće Bosne i Hercegovine Komiteta za ukidanje diskriminacije žena, od 25. srpnja 2013. godine, http://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2014/02/CEDAW_4-5.pdf, str. 6;

obuke policijskih djelatnika i nositelja pravosudnih funkcija, kampanje podizanja svijesti u cilju promoviranja mehanizama skrbi i potpore žrtvama, programe potpore i financiranja sigurnih kuća, usvajanje Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u obitelji te Akcijskih planova za realiziranje Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u obitelji; formiranje koordinacijskog tijela za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u obitelji u kojem bi bili zastupljeni predstavnici pravosuđa, policije, tijela socijalne skrbi, obrazovanja, zdravstvene skrbi, te po mogućnosti predstavnici medija, nevladinih organizacija i drugi eksperti zavisno od potreba i mogućnosti;

Ombudsmani Bosne i Hercegovine

ANEKS I - UPITNICI

Upitnik upućen Visokom sudbenom i tužiteljskom vijeću BiH

Predmet: *Specijalno izvješće o pojavnim oblicima, mehanizmima zaštite i prevencije od nasilja u obitelji u Bosni i Hercegovini*

Poštovani,

Ombudsmani za ljudska prava Bosne i Hercegovine su, na temelju članka 2 stavka (2) i članka 34 stavka (2) Zakona o ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine, donijeli odluku da pristupe izradi *Specijalnog izvješća o pojavnim oblicima, mehanizmima zaštite i prevencije od nasilja u obitelji u Bosni i Hercegovini*.

U cilju izrade pomenutog Specijalnog izvješća, Institucija ombudsmana prikuplja relevantne podatke od nadležnih institucija, uključujući i podatke kojima raspolaže Visoko sudsko i tužilačko vijeće. Sukladno odredbama članka 23 i članka 25 Zakona o ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine, pozivamo Vas da nam dostavite podatke iz evidencije koju posjedujete vezano za kazneno djelo nasilja u obitelji/obiteljskoj zajednici za sve pravosudne organe u Bosni i Hercegovini i to:

1. Broj zaprimljenih prijava
2. Broj neriješenih istraga
3. Broj naređenih istraga
4. Broj naredbi o nepokretanju istrage
5. Broj naredbi o obustavi istrage
6. Broj podignutih optužnica
7. Broj potvrđenih optužnica
8. Broj odbijajućih presuda
9. Broj oslobađajućih presuda
10. Broj osuđujućih presuda
11. Broj osuđujućih presuda – zatvorska kazna
12. Broj osuđujućih presuda – novčana kazna
13. Broj osuđujućih presuda – uvjetna osuda
14. Spol počinitelja u osuđujućim presudama
15. Spol žrtve u osuđujućim presudama
16. Starosna struktura počinitelja i žrtve

Referentno razdoblje za koje se provodi istraživanje jeste od 01.01.2023. godine do 30.06.2024. godine.

Upitnik upućen Ministarstvima unutarnjih poslova svih razina vlasti

Predmet: *Specijalno izvješće o pojavnim oblicima, mehanizmima zaštite i prevencije od nasilja u obitelji u Bosni i Hercegovini*

Štovani,

Na osnovi članka 23. Zakona o Ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine Ombudsmeni za ljudska prava Bosne i Hercegovine donijeli su odluku da pristupe izradi ***Specijalnog izvješća o pojavnim oblicima, mehanizmima zaštite i prevencije od nasilja u obitelji u Bosni i Hercegovini.***

U cilju što temeljnije izrade pomenutog Specijalnog izvješća, Institucija ombudsmana prikuplja relevantne podatke od nadležnih institucija, uključujući i ministarstva unutarnjih poslova. Sukladno sa odredbama članka 2. stavak 2. i članka 34. stavak 2. *Zakona o Ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine*, pozivamo vas da nam dostavite podatke iz evidencije koju posjedujete, i to podatke o:

1. Broju podnesenih prijava o nasilju u obitelji
2. Broj povučenih prijava;
3. Ko su najčešći podnosioci prijava - građani, profesionalci (zdravstveni i socijalni radnici, nastavnici, odgajatelji, medicinske, obrazovne i druge ustanove i tijela, nevladine organizacije), članovi obitelji itd.;
4. Broj podnesenih zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera, vrste predloženih zaštitnih mjera i broj po vrstama;
5. Broj izrečenih zaštitnih mjera;
6. Broj slučajeva nepostupanja po zaštitnim mjerama, odnosno broj slučajeva u kojima je obaviješten nadležni sud sa prijedlogom za izricanje novčane kazne;
7. Broj slučajeva smještaja u sigurnu kuću;
8. Broj osoba lišenih slobode i zadržavanja u slučajevima kad postoje osnove sumnje da je osoba počinila nasilje u obitelji;
9. Broj pokrenutih prekršajnih postupaka protiv osoba koje nisu izvršile obvezu prijavljivanja radnji nasilja u obitelji;
10. Broj, kao i spol policijskih djelatnika na referatima nasilja u obitelji,
11. Da li su policijski djelatnici prolazili kroz specijalizirane edukacije o temi primjene *Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji.*

Referentno razdoblje za koje se provodi istraživanje jeste od 01.01.2023. godine do 30.06.2024. godine.

Upitnik upućen nevladinim organizacijama

Predmet: *Specijalno izvješće o pojavnim oblicima, mehanizmima zaštite i prevencije od nasilja u obitelji u Bosni i Hercegovini*

Štovani,

Na osnovi članka 23. Zakona o Ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine Ombudsmeni za ljudska prava Bosne i Hercegovine donijeli su odluku da pristupe izradi *Specijalnog izvješća o pojavnim oblicima, mehanizmima zaštite i prevencije od nasilja u obitelji u Bosni i Hercegovini*.

U cilju izrade pomenutog Specijalnog izvješća, Institucija ombudsmana prikuplja relevantne podatke od nadležnih institucija, uključujući i stavove udruga i organizacija koje se bave pitanjima rodne ravnopravnosti, uključujući i nasilje u obitelji.

Sukladno sa navedenim, pozivamo vas da nam dostavite vaše stavove o sljedećim pitanjima:

1. Koji su, prema vašem mišljenju, uzroci učestalih incidenata nasilja u obitelji?
2. Koliko je zadovoljavajuća trenutna zakonska regulacija u smislu prevencije i odgovora na incidente nasilja u obitelji?
3. Koliko su učinkoviti mehanizmi postupanja po prijavama nasilja u obitelji?
4. Da li ste upoznati sa slučajevima nasilja nad ženama sa invaliditetom i koji su temeljni izazovi sa kojima se susreće ta kategorija?
5. Kako ocjenjujete rad sigurnih kuća u Bosni i Hercegovini?
6. Što je potrebno učiniti sa ciljem unapređenja sustava zaštite od nasilja u obitelji?

Referentno razdoblje za koji se provodi istraživanje jeste od 01.01.2023. godine do 30.06.2024. godine.

ANEKS II – TABLERNI PRIKAZ PODATAKA DOSTAVLJENIH OD VSTV-A PREMA PITANJIMA IZ UPITNIKA

	Oznaka vrste predmeta ¹²⁸	Zaprimljeno prijava	Neriješene istrage	Naredene istrage	Naredbe o nepokretanju istrage	Naredbe o obustavi istrage	Podignute optužnice	Potvrđene optužnice	Odbijajuća presuda	Oslobađajuća presuda	Osudjuća presuda	Osudjuće presuda - zatvorska kazna	Osudjuća presuda - novčana kazna	Osudjuća presuda – uvjetna osuda
TUŽITELJSTVO BRČKO DISTRIKTA BIH	KT	35	13	33		4	25	26		1		12	1	9
	KTD	2	2	2										
ŽUPANIJSKO TUŽITELJSTVO SARAJEVO	KT	494	27	217	252	49	154	152		2		45	2	39
	KTD	57	3	22	15	3	15	14				3		1
	KTM	5												
ŽUPANIJSKO TUŽITELJSTVO ŽUPANIJE 10 LIVNO	KT	28	5	25	3	1	21	20		2		3		16
	KTA	24			6									
	KTD	1		1			1	1						
	KTŽ													1
ŽUPANIJSKO TUŽITELJSTVO POSAVSKE ŽUPANIJE-ORAŠJE	KT	32	9	28	2	3	23	23				5	2	10
	KTD	2												
TUŽITELJSTVO ŽUPANIJE GORAŽDE	KT	9		7	1		7	7						5
TUŽITELJSTVO TUZLANSKE ŽUPANIJE	KT	354	23	175	98	72	94	95	5	7		41	2	64
	KTD	26	6	14		2	7	7				1		1
	KTK	0			0									
	KTM	6												
	KTN	1												
	KTŽ									3				1

¹²⁸ INDEX REGISTAR informacija pod kontrolom Tužiteljstva BiH,

https://tuzilastvobih.gov.ba/files/docs/Index_registar.pdf, https://tuzilastvobih.gov.ba/files/docs/INDEX_REGISTAR-bos.pdf, preuzeto dana 9.10.2025. godine,

KT - kazneni upisnik za fizičke i pravne osobe – poznati počinitelji; KTD - kazneni upisnik za fizička i pravne osobe u kojem je oštećena malodobna osoba; KTN - kazneni upisnik za nepoznate počinitelje; KTM - kazneni upisnik za malodobne počinitelje; KTA - upisnik raznih kaznenih predmeta; KTR - kazneni upisnik po izvanrednom pravnom lijeku...

TUŽITELJSTVO UNSKO-SANSKE ŽUPANIJE	KT	264	3	226	25	12	213	221	3	10		20	17	127
	KTD	29	1	15	2		14	7						1
	KTM	5												
	KTR	3												
TUŽITELJSTVO ZENIČKO- DOBOJSKE ŽUPANIJE	KT	434	25	265	76	88	172	172	3	3		42	4	122
	KTD	78	1	30	1	1	27	26				4		9
	KTM	14												
TUŽITELJSTVO HERCEGOVAČKO-NERETVANSKE ŽUPANIJE	KT	161	18	117	31	34	66	65				5	2	29
	KTD	6		4		1	3	2						
	KTM	2												
TUŽITELJSTVO SREDNJOBOSANSKE ŽUPANIJE	KT	171	10	159	2	37	122	115		10		22	10	63
	KTD	10	6	9	1		3	2						1
	KTM	1												
	KTŽ											1		
TUŽITELJSTVO ZAPADNOHERCEGOVAČKE ŽUPANIJE	KT	59	25	53	3	7	22	23	1			6	2	8
	KTA	34												
	KTD	3	2	3			1	1						
OKRUŽNO JAVNO TUŽITELJSTVO U BANJA LUCI	KT											1		
	KTŽ											1		
	KT	773	44	532	162	366	153	149	5	12		25	35	55
	KTA	25			5									
	KTD	44		18	10	16	2	1						
	KTM	4												
	KTŽ									1		1		1
OKRUŽNO JAVNO TUŽITELJSTVO U BIJELEJINI	KT	264	29	79	112	30	42	38	1	2		12	15	22
	KTD	1												
	KTŽ												1	
OKRUŽNO JAVNO TUŽITELJSTVO U DOBOJU	KT											1		
	KT	165	6	120	28	3	118	112	3	4		38	21	50
	KTD	7		2			2	2						

OKRUŽNO JAVNO TUŽITELJSTVO U ISTOČNOM SARAJEVU	KT	219	29	137	47	45	75	63		1		3	9	33
	KTD	3	2	2	2									
	KTM	1												
OKRUŽNO JAVNO TUŽITELJSTVO U PRIJEDORU	KT	1		1		1						1		
	KTŽ									1				
	KT	254	23	139	15	107	27	27		5		6	2	14
	KTD	8												
	KTM	2												
	KTN	1												
	KTŽ									1		1		
OKRUŽNO JAVNO TUŽITELJSTVO U TREBINJU	KT	65	4	56	4	10	44	49		1		6	8	32
	KTD	1												
	KTM	1												
UKUPNO		4.189	316	2.491	903	892	1.453	1420	21	66		306	133	714

SAŽETAK

SPECIJALNO IZVJEŠĆE O POJAVNIM OBLICIMA, MEHANIZMIMA ZAŠTITE I PREVENCIJE OD NASILJA U OBITELJI U BOSNI I HERCEGOVINI

Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine ima mandat da štiti i promovira ljudska prava, osigurava dobru upravu i vladavinu prava, te djeluje kao centralni mehanizam zaštite od diskriminacije. Na osnovi članka 32. Zakona o ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine i članka 7. Zakona o zabrani diskriminacije, Institucija ima ovlasti da reagira u slučajevima nepravilne primjene zakona i daje preporuke zakonodavnim i izvršnim tijelima.

Zbog učestalih napada na žene u okviru obiteljskih zajednica, Ombudsmeni su pristupili izradi Specijalnog izvješća o pojavnim oblicima, mehanizmima zaštite i prevencije od nasilja u obitelji u Bosni i Hercegovini. Cilj Izvješća je osigurati dublje razumijevanje položaja žrtava, ocijeniti zakonske okvire i praksu, te ukazati na sustavne nedostatke u institucionalnom odgovoru. Izvješće se zasniva na međunarodnim instrumentima - Konvenciji o eliminiranju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) i Istanbulskoj konvenciji - te na domaćim zakonima o ravnopravnosti spolova i zaštiti od nasilja u obitelji u oba entiteta i Brčko distriktu.

Analiza obuhvaća razdoblje od 1. siječnja 2023. do 30. lipnja 2024. godine, a provedena je putem upitnika upućenih nadležnim ministarstvima, centrima za socijalni rad, policijskim tijelima, Visokom sudbenom i tužiteljskom savjetu te organizacijama civilnog društva. Iako BiH ima normativno usklađen pravni okvir, njegova primjena je nedosljedna i često neučinkovita. Uočene su razlike u pristupima Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko distrikta, te ozbiljni problemi u međusektorskoj suradnji. U većini slučajeva nasilja nad ženama izriču se uvjetne kazne, što pokazuje slab učinak kaznene politike i nedostatak preventivnog efekta.

Tragični slučaj femicida u Gradačcu 2023. godine dodatno je ukazao na potrebu za preventivnim mjerama, snažnijim sankcijama i učinkovitijim nadzorom nad primjenom zaštitnih mjera. Ombudsmeni naglašavaju da iako Istanbulska konvencija ne zahtijeva posebno kazneno djelo femicida, države su obvezne obezbijediti adekvatan zakonodavni okvir koji jamči stvarnu zaštitu žena žrtava nasilja, uključujući strožije sankcioniranje i kontinuirani nadzor nad počiniteljima.

U odgovoru institucija posebno se ističu problemi u financiranju sigurnih kuća, koje su ključni segment sustava zaštite. U mnogim lokalnim zajednicama nedostaju stabilna proračunska sredstva, što žrtve često dovodi u situaciju da se vrate nasilniku - što je u suprotnosti s člankom 23. Istanbulske konvencije. Komitet CEDAW je u zaključnim zapažanjima za BiH preporučio jačanje institucionalne koordinacije, povećanje kapaciteta skloništa i osiguranje kontinuiranog financiranja organizacija koje rade sa žrtvama.

Nalazi Izvješća potvrđuju da su glavni problemi nedostatak koordinacije među akterima (centri, policija, pravosuđe, zdravstvo), neujednačena praksa, slaba edukacija profesionalaca i nepostojanje ekonomskih mjera osnaživanja žrtava. Federacija BiH u međuvremenu je usvojila novi Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji i nasilja prema ženama (2025), čime je formalno ojačan pravni okvir, praksa njegove dosljedne primjene tek treba pokazati rezultate. U Republici Srpskoj i Brčko distriktu postoji zakonski okvir, ali i dalje nedostaje učinkovita koordinacija i integriran pristup zaštiti žrtava.

Na osnovi uočenih nalaza, Ombudsmani Bosne i Hercegovine upućuju preporuke svim razinama vlasti - Vladi Federacije BiH, Vladi Republike Srpske, županijskim vladama i Vladi Brčko distrikta BiH:

1. Da poduzmu efikasne mjere i radnje na dosljednoj provedbi međunarodnih standarda o ljudskim pravima, domaćeg zakonodavstva i podzakonskih i općih akata sa ciljem prevencije, zaštite i borbe protiv nasilja u obitelji u Bosni i Hercegovini, a sukladno sa pojedinačnim nalazima iz ove preporuke.
2. Ove mjere mogu podrazumijevati pooštavanje kaznene politike u dijelu koji se odnosi na nasilje u obitelji putem izrade nacrtu zakonskih rješenja; davanja većih ovlasti policijskim tijelima ili uvođenja novih tehnologija u procesu nadzora i praćenja nasilnika; edukacije i obuke policijskih dužnosnika i nositelja pravosudnih funkcija, kampanje podizanja svijesti u cilju promoviranja mehanizama skrbi i potpore žrtvama, programe potpore i financiranja sigurnih kuća, usvajanje Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u obitelji te akcijskih planova za realiziranje, Programa mjera za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u obitelji; formiranje koordinacijskog tijela za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja u obitelji i u kojem bi bili zastupljeni predstavnici pravosuđa, policije, tijela socijalne skrbi, obrazovanja, zdravstvene skrbi, te po mogućnosti predstavnici medija, nevladinih organizacija i drugi eksperti zavisno od potreba i mogućnosti;

Institucija ombudsmana zaključuje da deklarativna poruka o „nultoj toleranciji“ nije dovoljna. Potrebno je preći s reaktivnog na proaktivni pristup, osigurati brze i efikasne institucionalne reakcije, kontinuiranu edukaciju profesionalaca i stvarnu potporu žrtvama. Samo dosljednom primjenom zakona i koordiniranim djelovanjem moguće je uspostaviti sustav koji jamči da žene i djeca u Bosni i Hercegovini zaista žive slobodno od nasilja.